

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

23^e JAARGANG

WOENSDAG 22 JUNI 1938

No. 1173

COMMISSIE VAN REDACTIE:

P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen; F. de Vries en
H. M. H. A. van der Valk (Redacteur-Secretaris).

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-West.
Aangeteckende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8468.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 16,—. Abonnementsprijs Economisch-Statistisch Maandbericht f 5,— per jaar. Beide organen samen f 20,— per jaar. Buitenland en Koloniën resp. f 18,—, f 6,— en f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad en het Maandbericht gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

INHOUD:

Blz.

DE HANZE EN ANTWERPEN door Prof. Dr. Z. W. Sneller 466

Over vestigingseisen en examens door Dr. T. Kuiper
en A. Steenhuizen..... 467

Omvang en samenstelling van de hypotheekmarkt voor
woningen door Dr. H. M. H. A. van der Valk 468

Blokkade op verren afstand door Dr. W. K. H. Feuilletau
de Bruyn 469

Distributievraagstukken door Dr. O. Bakker 471

De Rijksmiddelen over Mei 1938 472

AANTEKENINGEN:

De recente landbouwwetgeving in de Vereenigde
Staten 473

MAANDLIJFERS:

Emissies in Mei 1938 475

Hypotheekrente in Nederland..... 475

Overzicht van den stand der Rijksmiddelen 476

Statistieken:

Geldkoersen-Wisselkoersen-Bankstaten 477, 480
Groothandelsprijzen 478—479

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

De omzetten op de wisselmarkt bleven in de verslagweek beperkt, terwijl ook het koersverloop geen bijzondere aandacht vroeg. Zoowel de Ponden- als de Dollar-notering zijn per saldo heel weinig veranderd. Ponden werden af en toe weer beneden de 8.96 afgedaan; wij constateerden de vorige week reeds, dat ons Egalisatiefonds thans, nu blijkbaar vraag en aanbod van Guldens ongeveer in evenwicht zijn, minder dan voorheen let op overschrijding van „drempels” door individuele valuta's. Aan het eind van de week gold overigens weer dezelfde koers als in het begin t.w. 8.96. Voor Dollars was eerst een verdere koersdaling tot beneden 1.80 te constateeren, maar daarna was er weer herstel tot 1.80½. Uit dit koersverloop evenals uit de ontwikkeling der termijnnoteringen blijkt, dat men althans voor het oogenblik de kans op devaluatie zeer laag aanslaat. Terzake van eventuele acties in de toekomst hebben wij in ons vorig overzicht reeds de verschillende aspecten belicht, waarbij het natuurlijk ook een voorname factor is hoe de rest van de wereld zich in zulk een geval zou gedragen. Gezien het feit, dat het genus „zwevende munt” verreweg in de meerderheid is, zou er voor een muntdevaluatie meer noodig zijn dan alleen verandering van den goudprijs, en dit laatste is het eenige wat de Vereenigde Staten autonoom zouden kunnen doen.

Ook voor de overige valuta's was er van een tendens afwijkende van die in de voorgaande week practisch niet te spreken. De meeste fluctuatie kwam voor in Sperrmarken die uitgesproken flauw waren, zoowel voor Registermarken als, a fortiori, voor crediet-emigranten en effectenmarken. Vooral Auswanderermarken, voor zover nog overdraagbaar, hadden van aanbod te lijden, maar het spreekt vanzelf, dat de rede van Minister Funk ook niet bevorderlijk was voor een vaste stemming voor de andere soorten geblokkeerde Markten, die tenslotte niet anders dan geblokkeerd kapitaal zijn, en als kapitaal (niet als koopkracht-uitoefenende munt) worden gewaardeerd. credietmarken daalden tot 8½, effectenmarken tot beneden de 8 en Auswanderermarken tot 7½. Ook Duitsch bankpapier daalden onder druk van aanbod.

De geldmarkt vertoont geen bijzondere gezichtspunten. De vorige week maakten wij reeds melding van de groote belangstelling voor het nieuwe Belgische schatkistpapier. De rente waartegen dit papier van bezitter wisselt, liep reeds tot 2½ pOt. terug, hetgeen, in vergelijking met de rente ad 3½ pOt., waartegen het aanvankelijk werd afgegeven, wel duidelijk wijst op de interesse die deze investering ontmoet; in een markt met zoo schaarsche uitzettingsmogelijkheden overigens niet verwonderlijk.

De beleggingsmarkt was vrijwel onveranderd. De 4 pOt. leening Kopenhagen is sterk overteekend. Terwijl men voorheen nog in het onzekere verkeerde of de onmiskenbare terughoudendheid der beleggers alleen maar voor de laag-rentende Nederlandsche leeningen gold, dan wel meer algemeen ten aanzien van elke investering, is nu uit dit succes — hoewel ten deele natuurlijk te danken aan agio-jagerij — wel gebleken, dat het voornamelijk de lage rente op inheemsche prima papieren is, die de beleggers weerhoudt van intekenen op nieuwe emissies, en dat men voor een half procent rente meer graag wat risico neemt.

DE HANZE EN ANTWERPEN.

In het Vlaamische blad „Hooger Leven” van 11 dezer komt een „wekelijksch praatje” voor met den heer Oscar Leemans, bestuurder van den economischen dienst der haven Antwerpen. De heer Leemans blijkt in dit onderhoud een aantrekkelijke vlotte en actieve persoonlijkheid te zijn, die gaarne al zijn krachten inspannt ter bevordering van de belangen van de aan zijn zorgen toevertrouwde havenstad. Blijkens het weergegeven vraaggesprek wekken in het bijzonder de handels- en scheepvaartbetrekkingen tusschen Antwerpen en het West-duitsche achterland zijn belangstelling.

West-Duitschland en Antwerpen, aldus de onder-vraagde, zijn niet alleen in het heden op elkander aangewezen, maar behoorden ook in het verleden bij elkaar. „Antwerpen was de hoofdplaats van het gelijknamige markgraafschap, afhankelijk van het Heilige Roomsche Rijk der Deutsche Natie, waardoor verklaarbaar wordt, dat het huidig stadhuis nog het beeld van den adelaar draagt, der kroningsstad Aken toegericht.”

De Hanze, het machtig verbond van koopsteden, dat het handelsverkeer bevorderde in Neder-Duitschland en voor de deelhebbende steden de handelsprivilegiën verdedigde in den vreemde, in Rusland en Noorwegen, in Engeland en Vlaanderen, onderhield met Antwerpen levendige betrekkingen. De heer bestuurder van den economischen dienst verheugt zich over die oude betrekkingen, en laat zich in de vreugde van zijn historisch beleven vervoeren tot de opgetogen mededeeling, dat Antwerpen geweest is een „oude Hanzestad”.

Brabant en Vlaanderen, zoo juist de heer bestuurder bovengenoemd, en het Noordzee- en Oostzeegebied vormden één uitgestrekt en samenhangend handelsterritoir, waarin „de Deutsche taal, alle plaatselijke varianten buiten bespreking gelaten, een eenheid schiep, het esperanto van die dagen, voor alle plaatsen, langs de zeekusten gelegen, van Duinkerken tot Riga”.

Nu zijn die „Deutsche taal”, voertuig van gedachten in het Nederduitsche handelsgebied, en de „Hanzestad” Antwerpen vindingen van den heer Leemans, die als producten van zijn overigens lofwaardigen propagandistischen ijver te beschouwen zijn.

Onder „Duitsch” verstaat men gemeenlijk Hoogduitsch, de huidige spreek- en schrijftaal in het Oostelijk nabuurland, die in de late middeleeuwen zich gevormd heeft aan de hoven en in de kanselarijen van Midden-Duitschland en die door den Lutherbijbel gemeengoed is geworden onder het volk. Van dit Hoogduitsch, dat gaandeweg ook heerschappij verworven heeft in Neder-Duitschland, dient wel te worden onderscheiden het Nederduitsch, dat, ofschoon gedeeld in verschillende streektalen, toch in het wijde land van het beneden-stroomgebied der Deutsche rivieren, van Vlaanderen tot Pruisen, een middel van mondeling en schriftelijk verkeer geweest is, dat ook het commercieel verkeer ten zeerste vergemakkelijkt heeft. Men behoeft het „Hansisches Urkundenbuch” slechts vluchtig te doorbladeren, dat authentieke stukken uit verschillende deelen van het Hanzegebied en van Holland, Brabant en Vlaanderen naast elkander zet, die zich alle laten lezen zonder andere talenkennis dan de algemeene middel-nederlandsche, om overtuigd te wezen van den spraakkundigen samenhang van dit uitgestrekte gebied.

Maar dit Nederduitsch, waarvan zowel het Vlaamsch als het Brabantsch als het Hollandsch als het Oost-nederlandsch verbijzonderingen waren, was heel wat anders dan het „Duitsch”, dat als een soort esperanto, of wil men als een soort Maleisch in de havensteden van onzen Oost-Indischen Archipel, de omgangstaal der schippers en der handelaren zou geweest zijn.

Op nog meer gespannen voet met de historische werkelijkheid staat de „Hanzestad” Antwerpen. Een

Hanzestad was een stad, die deelde in de privilegiën van de Hanze in den vreemde en beschreven werd op de algemeene vergaderingen, die meest in Lübeck werden gehouden. Die Hanzesteden lagen in het beneden-stroomgebied der Deutsche rivieren. Westwaarts strekten zij zich uit tot de Maas en de IJssel. Roermond, Venlo, Nijmegen, Arnhem, Deventer, Zwolle en Kampen waren Hanzesteden; Utrecht was waarschijnlijk geen Hanzestad.

Holland en Zeeland lagen stellig buiten het gebied der Hanze, zoo ook Vlaanderen en de Scheldedellei. Vlaanderen was voor de Hanze buitenland, evenals Holland en Zeeland en ook Engeland. Deze landen en landstreken rondom de Noordzee hebben een eigen economisch leven geleid, dat in het vroeg tot hoogen handelsbloei gekomen Vlaanderen zijn kern vond.

Daar in Vlaanderen was Brugge in de late middeleeuwen de generale stapelmarkt, waar Italianen en kooplieden uit het Westen, d.w.z. uit Spanje, Frankrijk en Engeland, hun koopmansgoederen brachten, om die te ruilen tegen hetgeen door Oosterlingen werd aangevoerd.

In dit centrum van den toenmaligen wereldhandel bezat de Hanze haar nederzetting, haar factorij. Maar dit wil niet zeggen, dat Brugge een Hanzestad was, evenmin als het een stad der Engelsche of der Fransche of der Spaansche of der Italiaansche natie geweest zou zijn.

Omstreeks het jaar 1500 verloor de stad Brugge, waarschijnlijk door de verzanding van het Zwin, haar centrale beteekenis. Antwerpen werd haar opvolgster als generale stapelmarkt. Ook daar aan de Schelde verschenen nu de vreemde natiën, evenals vroeger aan het Zwin. Onder hen schroomden de Zeeduitschers der Hanze niet, hun nederzetting over te brengen naar de nieuwe wereld-handelsstad. Maar evenmin als Brugge vóór dezen werd daardoor Antwerpen Hanzestad. Zij ontving de Hanzeaten binnen haar muren, zooals zij het ook de andere natiën deed, maar zij bond zich aan geen van die. Wij kunnen intusschen vaststellen, dat de Zuiderlingen uit Italië en de Westersche kooplieden uit Spanje, Frankrijk en Engeland er spoedig een breedere plaats bekleedden en dat zij dieper indrongen in het handelsleven der Scheldestad dan de kooplieden van de Deutsche Hanze.

Er zou geen aanleiding wezen de aandacht van de lezers der Economisch-Statistische Berichten te vragen voor de historische afdwalingen van den heer Oscar Leemans, wanneer zij niet een onderdeel vormden van algemeene strevingen. Fouten en vergissingen zijn niet maar facta zonder meer, maar vaak symptomen van een bepaalde gerichtheid van den geest.

Antwerpen voert, gelijk wij weten, haar propaganda in Duitschland en het Rijngebied. Historische vrijmoedigheden vormen een onderdeel van deze propaganda. Zelfs is, tegen 30 Juni—2 Juli a.s., met een aanlokkelijk feestprogram, te Antwerpen een „Hansetagung der Neuzeit” georganiseerd, waar de gesignaleerde misvorming van het verleden mogelijk strekken zal tot versterking van de huidige relatien. De historie te behoeden tegen deze misvorming en tegen de van haar te vergen dienstbaarheid is de bedoeling van onze opmerkingen.

Rotterdam, als opvolgster van Dordrecht in het Maasgebied, zou evenzeer recht hebben, zulk een „Tagung” te organiseeren, niet om te betoogen, dat ook Rotterdam of Dordrecht Hanzesteden zijn geweest, maar om aan het licht te brengen, hoe van oude tijden het Beneden-Maasgebied een belangrijke schakel vormde in den handel van het Rijngebied naar de landen overzee. Er moet echter nog veel historische detailarbeid worden verricht, eer de geschiedschrijver van den handel van het Beneden-Maasgebied de muze der historie met vrijmoedigheid en zonder schaamte in het aangezicht kan zien.

Z. W. SNELLER.

OVER VESTIGINGSEISEN EN EXAMENS.

De overbezetting in verschillende branches van het kleinbedrijf is voor de Regering aanleiding geweest tot het aangeven van maatregelen, teneinde de toevloed van werkzoekenden naar deze „randzone van het economisch leven” te beperken. Hiermede wordt niet alleen beoogd, om onnodige kapitaalsvernietiging (door faillissement van economisch onverantwoorde kleinbedrijven) tegen te gaan, maar ook om het peil van de neringdoenden en kleine ambachtstlui te verhogen, waardoor de economische weerbaarheid van de betrokkenen mede zou worden versterkt.

De factoren, die de economische weerbaarheid van de kleine ondernemer in sterke mate beïnvloeden, zijn in de Memorie van Toelichting op de Vestigingswet duidelijk aangegeven. Meermalen is er sprake van, dat het welslagen van een bedrijf in grote mate afhankelijk is van het karakter van den ondernemer. Hieruit zou vanzelfsprekend voortvloeien, dat allereerst met deze factoren rekening zou worden gehouden bij het wel of niet uitreiken van een vergunning tot vestiging van een bedrijf. Het blijkt echter, dat een vergunningaanvrager — na overlegging van de bewijzen van credietwaardigheid — geëxamineerd wordt op handelskennis en vakbekwaamheid.

Zouden deze vestigingseisen ertoe mee kunnen werken om het peil van de betrokkenen te verhogen?

Allereerst moet de vergunningaanvrager voldoen aan zekere minimumeisen van credietwaardigheid. Het is te vrezen, dat ondernemende en ijverige jonge mensen, die niet over het nodige crediet beschikken, bij voorbaat van een bestaansmogelijkheid worden uitgesloten; bovendien is het te vrezen, dat iemand met voldoende aanvangscrediet (en handelskennis) toch na enige tijd faillieert, omdat hij niet de geschiktheid bezat, van dit crediet in de concurrentiestrijd een zo groot mogelijk profijt te trekken. De credietwaardigheid is eng verbonden aan de persoonlijke geschiktheid en hierop doen de moeilijke tijdsomstandigheden wel een zeer groot beroep.

Tot de vestigingseisen behoort vervolgens een zekere mate van vakbekwaamheid. Op welke wijze moet deze worden vastgesteld? Wanneer men tracht na te gaan, hoe deze eis in de praktijk verwerkelijk zou moeten worden, vervalt men in de vreemdste mogelijkheden. In het verhuizersbedrijf bv. heerst een grote overbezetting. Deze mensen ploeteren tegen te lage prijzen zonder vaak in staat te zijn op hun verhuisauto's de nodige afschrijvingen te doen. Het zou dus niet verwonderlijk zijn, indien de verhuizers gezamenlijk om invoering van de vestigingswet verzochten. Hoe moet de vakbekwaamheid van een verhuizer vastgesteld worden? Door een verhuizing en scène te zetten? En hoe gebeurt dit bij een slager, die een vergunning aanvraagt? Hij moet hebben (Staatsblad No. 641) „Kennis van het verliespercentage aan beenderen van verschillende soorten runderen — enz.; kennis van de behandeling van runderen... enz.; kennis van de toepassingsmogelijkheden en van de voedingswaarde van rundvlees; enz. Het blijkt, dat het onderzoek naar eigenlijke vakbekwaamheid vnl. een examineren is op — uit het hoofd te leren — theoretische vakkennis. Het is overbodig om een groter aantal voorbeelden aan te halen, ten einde aan te geven, dat het praktisch vaak ondoenlijk is om de vakbekwaamheid als zodanig door een examen vast te stellen. Het zal er wel bij blijven, dat de aanvrager van een vergunning de nodige bewijzen toont, waaruit blijkt, dat hij lang genoeg in het vak werkzaam geweest is om als bekwaam te kunnen worden gequalificeerd.

De laatste eis, waaraan de vergunningaanvrager dient te voldoen is een zekere mate van handelskennis. In de praktijk zal het er op neerkomen, dat bij het vereiste examen naast de vakkennis op deze vestigingseis de grootste nadruk valt. Het is enigszins overdreven om te beweren, dat de ene helft van Nederland door de andere helft geëxamineerd wordt,

maar dit lijkt langzamerhand werkelijkheid te worden.

Op de nieuw te stichten — en reeds gestichte — cursussen zullen de aspirant-ondernemers gedurende 3 jaren elke week pl.m. 6 uur klaargemaakt worden voor het examen. Het zal nog moeten blijken, hoe hoog deze exameneisen gesteld moeten worden, ten einde een zeker aantal gegadigden van het overbezette bedrijfsleven te weren. In ieder geval zullen zij, die genoeg weten, slagen, terwijl degenen, die niet genoeg kennis in hun geheugen op konden tasten, zakken... om het een jaar later nog eens te proberen. Uiteindelijk zal het echter noodzakelijk zijn, dat een bepaalde categorie van examinandi zakt. Hoe ziet deze categorie eruit? Worden hierdoor werkelijk de mensen met te weinig gezond verstand, tact, etc. uit de randzone van het economisch leven geweerd en wordt hierdoor werkelijk het peil van de geslaagden, mitsgaders hun economische weerbaarheid verhoogd? Er zijn redenen te over om hier ernstig aan te twijfelen. Het is nl. wel mogelijk om een examen op feitenkennis als een zeef te laten werken, maar het is niet mogelijk om hierdoor een wezenlijke selectie te krijgen, waardoor de geschikten door de zeef gaan. Het examen is nl. krachtens zijn aard ingesteld op het vaststellen van de mate van theoretisch schoolverstand, hetwelk gebeurt aan de hand van de hoeveelheid gereproduceerde feiten. De kans bestaat, dat een geslaagde kapper, met niet meer dan een middelmatige intelligentie door deze kennis in de praktijk domme fouten maakt, omdat zijn gezonde verstand door een te veel aan onbegrepen kennis op dwaalsporen wordt gebracht. De naïeve blijmoedigheid, waarmee meerdere betrokkenen zich verheugen op een grotere economische weerbaarheid door hun toegenomen kennis, is te begrijpen; dit zou echter wel in bittere teleurstelling over kunnen gaan, wanneer het blijken zou, dat hun praktisch inzicht er niet mee gebaat is.

Het is psychologisch onjuist om deze mensen van een groter gevoel van eigenwaarde te voorzien, door hen te belasten met een belangrijke hoeveelheid theoretische kennis, waardoor zij geneigd zijn zichzelf naar een intellectuele wetenschappelijke bedrijfsvoering, te oriënteren, waarvoor zij in vele gevallen de psychische instelling missen. Het is niet allereerst belangrijk, of een slager zijn inkomsten en uitgaven op grafieken vastlegt, om deze curven te vergelijken met die, waarin zich het algemeen economische leven beweegt en... etc.; het is allereerst belangrijk, dat hij zijn vak verstaat en zijn waar verkoopt. Hiertoe is geen theoretische kennis nodig, maar praktisch inzicht en een onbevangen slagvaardigheid in het omgaan met klanten en deze onbevangenheid zal in veel gevallen door een theoretische oriëntering worden geremd.

Het is nodig, dat de exameneisen tot op een zekere hoogte worden opgevoerd, ten einde een aantal gegadigden uit het bedrijfsleven te weren. Na hetgeen gezegd is over het „verbeterde peil” van de geslaagden, is het niet moeilijk vast te stellen, welke mensen vooral tot de categorie der gezakten zullen behoren. Een belangrijk deel van deze mensen zullen niet zakken wegens een tekort aan gezond verstand of aan ijver, maar omdat zij een tekort hebben aan — voor het examen benodigde — theoretische, schoolse intelligentie en aan geheugen. Dit type van mensen heeft nu eenmaal niet de instelling om langs afgebakende wegen te leren denken, omdat zij er behoefte aan hebben aan te pakken en in deze directe activiteit de juiste bevrediging vinden voor hun expansiedrang. Deze mensen, die uit kunnen munten in bedrijvigheid en ijver, zullen uit het economisch leven geweerd worden. Wij begrijpen dan ook volledig de ontboezeming van Prof. Waterink, wanneer hij zegt: „Gaarne wil ik sober blijven. Maar mijn ziel is bedroefd”.¹⁾ Wij vrezen, dat de Regering zich heeft

¹⁾ Calvinistisch Weekblad 11 Februari 1938.

laten verleiden door een overmatig vertrouwen in het intellectualisme. Het is te hopen dat de examinatoren zich door hun aanraking en bekendheid met het kleinbedrijf bij het examineren allereerst door praktische overwegingen zullen laten leiden, en dat in de cursussen het besef wakker zal blijven, dat men niet allereerst voor een examen werkt, maar voor de levende praktijk.

Dit komt o.a. in het rapport aan het 12de Congres van de Ned. R.K. Middenstandsbond tot uiting, wanneer hier gezegd wordt: „Theoretische scholing kan nimmer voldoende zijn.” Maar juist door de aard van het examen loopt men het gevaar in een eenzijdig theoretische richting gedrongen te worden.

Van belang is immers niet allereerst of iemand theoretisch kennis bezit (het vergeten bewijst de betrekkelijkheid van dit belang), maar wel of hij in staat is om met gezond verstand concrete situaties in de praktijk te beoordelen en te doorzien. Daarom is het ook niet van belang of iemand uitgebreide kennis van de wetten bezit, maar wel of hij in staat geacht kan worden, de wetten, waar hij mee te maken heeft, te begrijpen.

Zo gaat het met de mensen ook; de winkelier behoeft niet de bepalingen te kennen, waaraan zijn klanten in maatschappelijk opzicht onderworpen zijn, maar hij moet hen allereerst — als kopers — begrijpen. In de opleiding zou op het onderdeel van het programma: „enige kennis omtrent reclame en verkoopkunde” dan ook een grote nadruk moeten vallen, ten einde aan de cursist een verhelderde kijk te geven op de motieven, die een klant tot kopen bewegen. Het bijbrengen van veel kennis, die spoedig vergeten wordt, kome op de achtergrond.

Dr. T. KUIPER en A. STEENHUIZEN.

OMVANG EN SAMENSTELLING VAN DE HYPOTHEEKMARKT VOOR WONINGEN.

De gebeurtenissen, die in den laatsten tijd bij de hypotheekbanken plaatsvinden — zooals de fusie tusschen twee groote hypotheekbanken (voorjaar 1937), de moeilijkheden, waarin zich enkele hypotheekbanken bevinden en het voorstel tot fusie tusschen een verzekeringsmaatschappij en een hypotheekbank — zijn symptomen van een proces, dat reeds geruimen tijd aan den gang is. De moeilijkheden van de hypotheekbanken vloeien uit verschillende oorzaken voort, zooals de verminderde huuropbrengsten (huurdaling en leegstaan van woningen), de geringe investeringslust, de beleggingsgewoonten van groote financiële instellingen, fondsen, enz. en de dalende kapitaalrente. Elk van deze vraagstukken is zoo gecompliceerd, dat het een uitvoerige studie zou vereischen om de problemen, die hiermede samenhangen, grondig te analyseeren.

In verband echter met de belangstelling, die het vraagstuk van de beleggingen in het algemeen en het vraagstuk van de hypotheekmarkt thans in het bijzonder ondervinden, zal getracht worden de verschuivingen, die zich in de laatste jaren op de hypotheekmarkt voltrekken, iets nader te belichten. Daarvoor is in de eerste plaats een berekening van den omvang en de samenstelling van de hypotheekmarkt noodzakelijk.

De gegevens waarop dit onderzoek berust, steunen voor een deel op — soms vaak zeer ruwe — schattingen; dit is ook de reden, waarom deze beschouwing, hoewel zij reeds verleden jaar geschreven is, niet eerder werd gepubliceerd. Daar het echter nog geruimen tijd zal duren, alvorens meer exact en gedetailleerd materiaal ter beschikking staat en dit onderzoek in het beginstadium wellicht kan bijdragen tot een verheldering van dit vraagstuk, laten wij publicatie niet langer achterwege. Dit voorloopige onderzoek brengt echter niet alleen aan het licht dat ook op dit gebied nog weinig materiaal aanwezig is, maar tevens dat

het vraagstuk van de financiële research in ons land nog in zijn beginstadium verkeert.

Een statistiek van de hypotheekmarkt bestaat slechts voor de totaal openstaande bedragen en voor de nieuwe inschrijvingen. Het openstaande bedrag, dat in 1935 f 6.358.000.000 beliep, is niet gelijk aan het werkelijk op de hypotheekmarkt uitstaande bedrag. Zoo wordt bijv. bij de hypotheekkantoren geen rekening gehouden met periodieke en extra aflossingen en indien geen roeyement der inschrijving wordt gevraagd, ook niet met de geheele aflossing.

Op grond van verschillende berekeningen komen wij tot het resultaat, dat het totaal uitstaande bedrag van hypotheeken op de woningmarkt einde 1935 f 3.4 milliard bedroeg. Dit bedrag is verkregen door schattingen; het vereischt een moeilijk onderzoek om hierover exacte gegevens te verkrijgen.

Samenstelling van de hypotheekmarkt.

De aanbieders op de hypotheekmarkt bestaan uit de volgende groote groepen:

1. Hypotheekbanken.
2. Levensverzekeringmaatschappijen.
3. Particuliere spaarbanken¹⁾.
4. Overheids- en semi-overheidsfondsen (sociale verzekeringen).
5. Stichtingen, vereenigingen, enz.
6. Particuliere pensioenfondsen.
7. Particuliere geldgevers.

De laatste groep is, zooals aanstonds zal blijken, verreweg de belangrijkste, maar omtrent de bedragen, die door particulieren zijn verstrekt, tast men volkomen in het duister. Dit bedrag is echter op indirecte wijze te berekenen, daar de uitzettingen op de hypotheekmarkt van de eerste vier groepen bekend zijn; voor de totale vermogens van de groep stichtingen, vereenigingen enz. is een schatting gemaakt op grond van de belasting in de doode hand, terwijl omtrent de bedragen, die door particuliere pensioenfondsen beheerd worden, onlangs een schatting is gemaakt²⁾. Aangenomen is, dat van deze vermogens hetzelfde percentage in hypotheeken op woningen is belegd als bij de spaarbanken (33 pCt.) en levensverzekeringmaatschappijen (34 pCt.). Het resultaat is dan het volgende:

Totaal bedrag der uitstaande hypotheeken op de woningmarkt eind 1935	3.400 mill.	
waarvan:		
Hypotheekbanken	f 948,4 mill.	
Levensverzekeringmijnen	„ 341,0 „	
Spaarbanken	„ 176,6 „	
Overh. en semi-overh.fondsen ..	„ 114,0 „	
Stichtingen en vereenigingen ³⁾ ..	„ 333,0 „	
Particuliere pensioenfond. ⁴⁾ ..	„ 165,0 „	
	f 2.078,0 mill.	f 2.078 mill.
		f 1.322 „
Diversen	„ 22 „	„
	Over.....	f 1.300 mill.

Het bedrag van f 1.3 milliard vertegenwoordigt dus de hypotheeken die zich in handen van het publiek bevinden. Hieruit blijkt dus, dat de particuliere beleggers verreweg de belangrijkste categorie op de hypotheekmarkt vormen.

Bovendien spelen zij ook nog een *indirecte* rol op

¹⁾ De Rijkspostspaarbank verstrekt geen hypotheeken.

²⁾ Zie De Kroniek van Dr. Sternheim.

³⁾ Een derde deel van een milliard.

⁴⁾ Het totale bedrag der particuliere pensioenfondsen is door Dr. Sternheim geschat op één milliard gulden. Het grootste pensioenfonds (van de Koninklijke), dat meer dan f 300 millioen bedraagt, is voor het grootste deel belegd in buitenlandse fondsen. De pensioenfondsen van andere internationale concerns zijn waarschijnlijk ook voor een deel in buitenlandse effecten belegd. Vandaar dat wij hebben aangenomen, dat van het totale bedrag van één milliard ongeveer een half milliard gulden in Nederland is belegd. Aangenomen is, dat van deze f 500 millioen een derde (f 165 millioen) op de hypotheekmarkt is uitgezet.

de hypotheekmarkt, omdat een belangrijk gedeelte van de pandbrieven, die de hypotheekbanken hebben uitgegeven (in 1935 ten bedrage van f 922 miljoen) zich in hun handen bevinden, zooals ons gebleken is uit een onderzoek naar de samenstelling van de beleggingsportefeuilles van groote financiële instellingen. Ook bij dit onderzoek hebben wij verschillende schattingen moeten maken. Als resultaat vonden wij, dat zich einde 1935 voor ongeveer f 200 miljoen pandbrieven in handen van financiële instellingen, fondsen enz. bevonden, waaruit volgt, dat de particulieren op dat tijdstip ongeveer f 700 miljoen aan pandbrieven in hun bezit hadden. De directe en indirecte belangen van particuliere beleggers op de hypotheekmarkt voor woningen betroffen dus einde 1935 op grond van deze berekeningen een bedrag van ongeveer 2 milliard gulden.

Er zij hier echter nogmaals op gewezen, dat het totaal uitstaande bedrag aan hypotheeklen op woningen is geschat en dat elke afwijking van de werkelijkheid ook van invloed is op het bedrag, dat op grond daarvan berekend is voor de particuliere beleggers. Bovendien hebben wij aangenomen, dat de beleggingsgewoonten van stichtingen, vereenigingen en particuliere pensioenfondsen, wat de belegging in hypotheeklen betreft, dezelfde is als die van spaarbanken en levensverzekeringmaatschappijen. Hoewel deze veronderstelling niet te gewaagd is, vereischt ook dit punt nog een nader onderzoek, dat echter wegens gebrek aan openbare jaarverslagen enz. van deze instellingen uiterst lastig, misschien zelfs onmogelijk is.

De hypotheeklen in Nederland worden meestal afgesloten voor een periode van vijf jaren, waarna in den regel vernieuwing plaats vindt. Daar in de meeste hypotheekcontracten een jaarlijksche aflossing wordt bedongen van 2 pCt.¹⁾, is de werkelijke termijn van het hypotheecaire crediet veel langer dan vijf jaren. Het verschil met een obligatie met langen looptijd is echter, dat de rente bij vernieuwing van de overeenkomst gewijzigd kan worden. Dit feit verklaart de voorkeur die geldgevers in verband met den dalenden rentestand in den laatsten tijd voor hypotheecaire geldleeningen aan den dag leggen en de moeilijkheden, die daardoor voor bepaalde instellingen ontstaan.

Zoolang op een bepaalde markt — in casu de hypotheekmarkt — de vraag grooter is dan het aanbod, wordt de prijs bepaald door den duursten aanbieder. Op de hypotheekmarkt in Nederland zijn dit de hypotheekbanken, daar zij eerst middelen moeten aantrekken alvorens deze te kunnen uitzetten²⁾. Bij alle overige genoemde categorieën, die op de hypotheekmarkt werken, zijn de middelen aanwezig; voor deze is het probleem om, onder inachtneming van de grenzen van een zorgvuldig beheer, de grootste opbrengst te verkrijgen. Zij kunnen bovendien, in tegenstelling tot de hypotheekbanken, al naar gelang van de omstandigheden, haar beleggingen variëren.

Zoolang de vraag naar hypotheeklen gelijken tred hield met het aanbod van de hypotheekgevers, bracht dit voor de hypotheekbanken geen moeilijkheden mede. In de laatste jaren heeft zich echter op de hypotheekmarkt een aanzienlijke wijziging voltrokken, zoowel van den kant van het aanbod als van dien van de vraag. Daardoor is de positie van de hypotheekbanken veel moeilijker geworden. Op dit verschijnsel zullen wij in een volgend artikel terugkomen.

¹⁾ De aflossing van 2 pCt. wordt vrijwel algemeen bedongen in hypotheekcontracten van financiële instellingen, fondsen enz. Particulieren laten het beding van aflossing vaak bewust achterwege.

²⁾ Vgl. Ch. Glasz. Hypotheekbanken en Woningmarkt in Nederland. In dit boek wordt er op gewezen, dat de hypotheekmarkt in sectoren uiteenvalt. Daardoor wordt het probleem gecompliceerder. De hypotheekbanken zijn door haar relatieve duurte voor de marktsector van de groote huizenblokken gedreven.

BLOKKADE OP VERREN AFSTAND.

Tijdens den wereldoorlog stelde het verbruik aan oorlogsmaterieel zulke hoge eischen aan de productieve krachten der oorlogvoerende landen, dat er weldra een groot tekort aan arbeidskrachten, voedsel, grondstoffen en fabriekaten ontstond. Na den oorlog zijn dan ook vele mogendheden ertoe overgegaan maatregelen te treffen, teneinde het economische en financiële weerstandsvermogen van het land in tijd van oorlog zoo hoog mogelijk op te voeren. De economische verdedigingsvoorbereiding stelt zich de bestudeering en het nemen van deze voorbereidende maatregelen *in tijd van vrede* ten doel.

De economische verdedigingsvoorbereiding is echter slechts een onderdeel van de zeer groote groep van Wehrwissenschaften, die behalve de zuiver militaire en militair-technische vakken, ook de sociologische, juridische, natuurwetenschappelijke, psychologische en andere wetenschappen in haar sfeer rekt.

Voor al in Duitschland heeft de groep Wehrwissenschaften zich in korten tijd op fenomenale wijze ontplooid.

Maar het blijft in Duitschland niet bij de wetenschappelijke bestudeering der problemen. De resultaten dier studie worden in practijk gebracht. Economische verdedigingsvoorbereiding is dan ook al lang geen „graue Theorie” meer. Vooral in den jongsten bewapeningwedloop worden door Duitschland ingrijpende maatregelen tot economische verdedigingsvoorbereiding genomen. Andere staten zijn het overigens daarin voorgegaan en zijn daarmede direct na den oorlog begonnen. De Deutsche theoretische Wehrwissenschaft heeft echter op die staten een zeer grooten voorsprong, waardoor het mogelijk zal zijn den achterstand snel op systematische wijze in te halen.

Veel van die maatregelen tot economische verdedigingsvoorbereiding hebben in de betrokken landen groote economische, sociale en financiële structuurveranderingen van blijvenden aard tengevolge gehad, die hun sterk storende werking op het internationale goederenverkeer doen gevoelen. Kleine staten die niets dan vrede, en nog eens vrede wenschen, onder vinden daar de schadelijke gevolgen van.

Toch zijn ook deze tot het nemen van economische verdedigingsmaatregelen verplicht, wanneer zij hun onafhankelijkheid wenschen te bewaren en zich niet medegesleept willen zien in den gevaarlijken, destructieven draaikolk, die zich thans in West-Europa begint te vormen.

Het zou het eenvoudigste zijn in een artikel over economische verdedigingsvoorbereiding achtereenvolgens de drie productiefactoren, kapitaal, arbeid en grondstoffen in beschouwing te nemen. Maar dan komt men er niet. Hier doen ook strategische en tactische factoren hun beslissenden invloed gelden. Men vergete niet dat het vak economische verdedigingsvoorbereiding voor een goed deel zijn ontstaan te danken heeft aan de honger- en grondstoffenblokkade der Centralen door de Geallieerden en omgekeerd. De gevolgen van die blokkade waren ook voor de burgerbevolking zeer ernstig. Men schat het aantal Deutsche burgers, dat aan de hongerblokkade te gronde ging, op $\frac{3}{4}$ miljoen personen, een zeer hoog cijfer indien men bedenkt, dat aan het front in totaal 1 miljoen Deutsche soldaten het leven lieten. Zoo komt het dat alle landen thans ernstig met de mogelijkheid van een geheele of gedeeltelijke afsnijding van hun verbindingslijnen in oorlogstijd rekening houden. Daardoor zijn belangrijke wijzigingen in de economische structuur der staten ontstaan. Het zal dus noodzakelijk zijn zich eerst een juiste voorstelling te vormen van de lange afstand- of Fernblokkade¹⁾.

Kan een land in oorlogstijd zijn verbindingslijnen met het buitenland openhouden dan behoeft het minder

¹⁾ De duikbootblokkade is verder buiten beschouwing gelaten en zal in een ander artikel behandeld worden.

zware eischen aan de productie van fabrikaten en grondstoffen in eigen land te stellen. Daardoor kan het arbeidskrachten uitsparen, iets wat voor de oorlogvoering van de grootste beteekenis is, zooals wij in een volgend artikel zullen zien. Sterke zeemogendheden zullen dus alles in het werk stellen om hun verbindingen over zee te beveiligen. Continentale mogendheden, die zich niet afdoende tegen een Fernblokkade kunnen verweren, zullen het vooral van hun overland-verbindingen moeten hebben en deze al in vreedstijd veilig moeten stellen. Daaruit vloeit een handelspolitiek steekspel voort, dat van groote beteekenis is voor het internationaal ruilverkeer.

Fernblokkade, arbeid- en grondstoffenvoorziening vormen dan ook een nauw met elkander verbonden groep van factoren, die voor de productie in oorlogstijd van de grootste beteekenis zijn. Zij vormen het onderwerp van bespreking van dit en een volgend artikel.

Tenslotte moge nog het volgende worden opgemerkt. Bij de Italiaansche wet van 6 November 1934 is publicatie van berichten of aanwijzingen over economische voorbereiding in dat land verboden. Duitse artikelen over economische verdedigingsvoorbereiding van den laatsten tijd bevatten geen belangrijke gegevens meer over economische oorlogsvoorbereidingsmaatregelen. In Nederland geschiedt dat niet.

Het is dan ook voor de Generale Staven der groote mogendheden niet moeilijk, om aan de hand van *gepubliceerde* gegevens en kaartenmateriaal, de aanvalsbevelen van bombardeerende vliegtuigskaders op te maken (en de piloten te voorzien van goede detailkaarten) voor de vernietiging van bepaalde vitale deelen van ons bedrijfsleven in oorlogstijd.

Daarom is iedere bespreking over *concrete* Nederlandsche maatregelen in dit artikel opzettelijk achterwege gelaten.

De invloed der lange afstandblokkade op de maatregelen tot economische verdedigingsvoorbereiding.

De wereldoorlog bracht een omwenteling teweeg in de wijze waarop de blokkade ook in de toekomst door de zeemogendheden als wapen zal worden gehanteerd. In de toepassing van het blokkaderecht kwamen groote veranderingen, waarbij hier niet lang behoeft te worden stilgestaan. Aangetekend zij slechts, dat geleidelijk aan vrijwel alle economische goederen tot contrabande verklaard werden en dat alle toevoer over zee naar de Centralen, ook die via de neutralen onmogelijk gemaakt werd.

Ook in de militair-technische uitvoering der blokkade greep een omwenteling plaats, die van groote beteekenis is geworden voor de ontwikkeling van de tegenwoordige economische verdedigingsvoorbereiding. Het vliegtuig, de mijn, de duikboot en de motortorpedoboot, maakten een blokkade van nabij der Duitse havens voor de strijdkrachten der Geallieerden te gevaarlijk. Daarvoor in de plaats kwam de lange afstand- of Fernblokkade.

Daartoe legden de Geallieerden in de Noordzee uitgestrekte mijnenvelden aan, waarin slechts enkele nauwe doorgangen waren uitgespaard, die scherp door de Engelsche lichte strijdkrachten en gewapende trawlers werden bewaakt. In het Noorden werd vanaf de Orkneys tot aan de Scandinavische kust een mijnversperring gelegd, waarvan de doorgangen door een Engelsche kruisereskader werden bewaakt. Op dezelfde wijze was de doorgang door het Kanaal versperd voor Duitse koopvaarders.

De kruisereskaders vonden een ruggesteun in de Engelsche slagvloot, die bij Scapaflow was geconcentreerd. Zij werd alleen ingezet als de Duitse slagvloot zich buiten de oorlogshavens waagde. Zonder dus hun zware slagschepen aan verliezen door duikbooten bloot te stellen, sloten de Engelschen de toegangen naar de Atlantische Oceaan hermetisch af, terwijl de heele neutrale scheepvaart onder de contrôle der Geallieerden kwam.

Het spreekt vanzelf, dat bij een nieuwen oorlog in West-Europa, verwacht kan worden, dat de Fernblokkade wederom zal worden toegepast. In de Noordzee kost dit echter duizenden mijnen en duizenden tonnen schietkatoen, die tijdens den wereldoorlog grootendeels uit Amerika zijn gekomen. Men denke dus niet licht over de economische inspanning, die een dergelijke blokkade vereischt. Het resultaat der blokkade was echter beslissend. Ook in Duitschland zelf, waar men aanvankelijk de nederlaag toeschreef aan de defatistische propaganda achter het front, wordt nu de hongerblokkade als een der voornaamste oorzaken van het verliezen van den oorlog erkend. Zoo is dan ook de Fernblokkade een der voornaamste factoren geworden van het krachtenveld der huidige internationale machtsverhoudingen.

Door maatregelen tot economische verdedigingsvoorbereiding trachten de totalitaire staten dan ook de economisch-strategische positie van Engeland, dat door middel van zijn vlootsteunpunten de voornaamste brandpunten van het wereldverkeer controleert, te verzwakken. Eenerzijds vloeien daaruit in de totalitaire staten verschillende autarkische maatregelen voort. Anderzijds stelt men alles in het werk om reeds in vreedstijd de handel met staten, die in een komenden oorlog of bondgenooten zullen zijn, of als neutralen hulpbronnen van beteekenis kunnen zijn, zooveel mogelijk te bevorderen. Met deze landen streeft men het aanknoopen van nauwere handelspolitieke betrekkingen na, waardoor groote economisch-geographische gebieden als het ware, tot Groszraumwirtschaften worden gevormd, die in oorlogstijd min of meer autarkisch kunnen functioneeren. De middelen die hiertoe onder meer worden aangewend, zijn het verstrekken van leeningen, van handelspolitieke voordeelen o.a. door een gunstig tarief, en een geëigende contingenteeringspolitiek, door Deviesenbewirtschaftung en clearing, doch vooral door compensatiehandel te drijven. Want bij *uitgebreiden* compensatiehandel ontstaat een directe sterke band tusschen de productie van het eene land en het afzetgebied van het andere land.

Hoe Duitschland deze beginselen van economische verdedigingsvoorbereiding in toepassing heeft gebracht moge door een voorbeeld verduidelijkt worden.

Door het bezit van Gibraltar en de beheersching van het Suezkanaal, kan Engeland de Oceanische verbindingen van de Middellandsche Zee afsluiten. Maar het is niet in staat de verbindingen van Italië met den Balkan over de Adriatische Zee te verbreken. Want door afsluiting van de Straat van Toronto kan Italië die verbindingen veiligstellen. In verband met zijn economische verdedigingsvoorbereiding deed dit land dus alles om zijn handelsbetrekkingen met de staten van den overwal en Oostenrijk zooveel mogelijk te versterken.

Thans is door de Anschluss een intensieve voorbereiding van de economische samenwerking in oorlogstijd met Duitschland mogelijk geworden. Italië hoeft zich geen zorgen meer te maken over de voorziening in oorlogstijd van steenkolen en kali, terwijl Duitschlands zwavel-, zwavelzuur- en zinkbehoefte is veilig gesteld. Bovenal is echter belangrijk, dat Duitschland door de Anschluss het transitoverkeer van Zuid Oost-Europa in handen heeft gekregen¹⁾. Want de surplusproductie van Zuid Oost-Europa kan voor een niet onbelangrijk deel voorzien in het Duitse tekort in oorlogstijd aan graan en ander landbouwproducten, hout, petroleum (Roemenië), koper en lood (Yougo-Slavië).

Duitschland laat er dan ook geen gras over groeien. Door het aanleggen van een groote Donauhaven te Weenen en een snelle voltooiing van het Rijn-Main-Donaukanaal, tracht het Oostenrijk als springplank voor zijn economische politiek in Z. O.-Europa te

¹⁾ In een zeer uitvoerig artikel in The Economist van 14 Mei jl. wordt terecht hierop gewezen.

gebruiken... „Instead of serving as an entrepôt-centre of Europe... Austria is to become the economic as well as the political and military Ostmark of Great Germany.”¹⁾ Niet ten onrechte spreekt The Economist dan ook de meening uit, dat in de toekomst de Continentale politiek en economie om de as Berlijn—Balkan zal wentelen.

Dit alles is voor Engeland verrassend snel in zijn werk gegaan. „Economically an entirely strange, arbitrary, productive, financial and commercial system has ramified into the farthest recesses of the continent with incredible velocity; in fact in four years”²⁾.

In een groot deel van Midden en Z. O.-Europa is een Groszwirtschaftsraum in wording. In Engeland heeft men niet direct de beteekenis van de zetten der totalitaire staten op het politieke en handelspolitieke schaaqbord begrepen. Men heeft er verzuimd tijdig kennis te nemen van de groote veranderingen, die Duitsland op het gebied der Wehrwirtschaft heeft gemaakt. Men was er blijkbaar niet voldoende op de hoogte van de wetenschappelijke resultaten van de Deutsche Wehrgeographie der Middellandsche Zee.

Onvoldoende bekend met de grondregels der handelspolitiek der economische verdedigingsvoorbereiding heeft Engeland te laat begrepen, dat door de Deutsche economische penetratie in Z. O.-Europa en de mogelijkheid van een nauwere economische samenwerking van Duitsland met Italië als een gevolg van de Anschluss, de werking van een Engelsche Fernblokkade in de Middellandsche Zee, in oorlogstijd veel van zijn beteekenis heeft verloren.

Engeland treft thans tegenmaatregelen. Het tracht een verderen uitbouw van de as Berlijn—Balkan naar Klein-Azië te verhinderen door nauwere economische aansluiting te zoeken bij Turkije, waaraan het een crediet van £ 10 miljoen heeft verstrekt. Hiervan zijn £ 6 miljoen bestemd voor de Turksche defensie. Ook met Griekenland onderhandelt het thans over een handelsverdrag. Of het er in zal slagen de consolidatie van de as Berlijn—Balkan te verhinderen moet de toekomst leeren.

Maar die as heeft ook een Noordeinde. Ook daar zal Duitsland om de Engelsche Fernblokkade in Noord- en Oostzee te neutraliseeren, handelspolitieke en andere maatregelen, die voortvloeien uit overwegingen betreffende economische verdedigingsvoorbereiding, moeten nemen. Bij een bespreking van dit deel van het economisch-politieke krachtveld van Europa zou echter ook Nederland in de discussie worden betrokken, zoodat daarover gezwegen dient te worden.

De oorlogservaring heeft Duitsland geleerd, dat het handelsverkeer over zee via de neutralen, die aan de Noordzee grenzen, in tijd van oorlog, afgesneden wordt. Deze neutralen zelf, die ten aanzien van hun grondstoffen sterk van het buitenland afhankelijk zijn, kunnen dan geen hulpbronnen van beteekenis zijn. Daarom oriënteert Duitsland zich economisch op Zuid Oost-Europa.

Intusschen hebben Italië en Duitsland bij verdrag speciale maatregelen genomen om aan den handel van Triëst geen schade te berokkenen door concurrentie van de Deutsche Noordzeehavens. Door „Ausnahmetarife” voor de spoorwegen heeft men Triëst een voorsprong gegeven boven die havens. Deze tarieven gelden echter niet voor andere in Duitsland gelegen steden, zoodat het verkeer met Duitsland zelf, zich vrij kan ontwikkelen.

Voorts zijn de voorkeursrechten voor cacao, thee, koffie en katoen zoowel in de Deutsche als de Italiaansche havens afgeschaft. Vooral in Duitsland is men niet vergeten, dat de groote voorraden katoen, graan en koffie, die door de bloeiende groot-

handel in de Noord-Deutsche havens en Antwerpen opgeslagen waren, van zeer groote beteekenis zijn geweest voor de oorlogvoering tijdens den wereldoorlog. Daarom hebben beide staten groot belang bij een bloeienden handel in koloniale waren en katoen in *al hun havens*.

Een versterking van het Deutsche handelsverkeer in Noord-Zuid en Noord-Z. Oost richting is van dat alles te verwachten. Het is niet uitgesloten, dat daarmede een vermindering van het handelsverkeer naar het Westen gepaard zal gaan, vooral als eenmaal het Deutsche kanalenstelsel voldoende is uitgebouwd. In hoeverre ons transitoverkeer en onze handel daarvan te lijden zullen hebben, moet de toekomst leeren³⁾.

Hoe het ook zij, uit het bovenstaande is wel gebleken, dat factoren der economische verdedigingsvoorbereiding een grooten invloed zullen uitoefenen op de handelspolitieke en internationale economische betrekkingen. Men kan deze factoren bij de bestudering van de economische problemen van onzen tijd niet meer verwaarloozen.

Dr. W. K. H. FEUILLETAU DE BRUYN.

¹⁾ Dit proces is overigens reeds sedert 1933 in vollen gang. Voor een groot deel moet dit echter worden toegeschreven aan de moeilijkheden in het betalingsverkeer, iets wat o.a. tot uiting komt door de Deutsche exportcijfers. De Deutsche fabrikatenuitvoer naar Frankrijk, Nederland en Zwitserland daalde van Mk. 1.014 mm in 1933 op slechts Mk. 670 mm in 1935. Die naar Z. en Z.Oost-Europa (zonder Sovjet-Rusland) steeg in dien tijd van Mk. 382 mm op Mk. 459 mm.

DISTRIBUTIEVRAAGSTUKKEN.

De wenschelijkheid om het distributievraagstuk grondig te bestudeeren — van welk probleem het verzamelen van statistische gegevens uiteraard een onderdeel vormt — is in de laatste jaren algemeen gevoeld en heeft aan de *Internationale Kamer van Koophandel* aanleiding gegeven, dit vraagstuk ter hand te nemen. Als uitvloeisel van een resolutie, op het Congres dier Kamer in Washington in 1931 aangenomen, heeft het Hoofdbestuur der Kamer in Parijs in 1932 opgericht het: *Bureau International pour l'Etude de la Distribution*. In dit bureau zijn de belangrijkste landen, aangesloten bij de Kamer, door een of meer vooraanstaande persoonlijkheden vertegenwoordigd, Nederland door Prof. Th. J. Limperg Jr.

De noodzakelijkheid om den uitvoerenden arbeid te decentraliseeren, heeft ertoe geleid, dat pogingen in het werk gesteld zijn om, naast het permanente internationale Bureau, in elk land een nationaal orgaan te scheppen. In meerdere landen is dat gelukt, ook in ons land.

In begin 1933 is namelijk, op initiatief van de Nederlandsche Organisatie van de Internationale Kamer van Koophandel en in samenwerking met het Nederlandsch Instituut voor Efficiency opgericht de: *Nederlandsche Studie-Commissie voor Verkooporganisatie*. Bij de samenstelling van deze Commissie is gestreefd naar een zoo veelzijdig mogelijke vertegenwoordiging van alle kringen in Nederland, die bij het distributiewezen in den ruimsten zin des woords betrokken zijn, ook de officieele en semi-officieele instanties zijn in de Commissies vertegenwoordigd.

In het algemeen treedt de Commissie niet naar buiten op voor het verzamelen van materiaal, enz. deze taak is toevertrouwd aan de volgende instanties, die met de Commissie samenwerken t.w. het Centraal Bureau voor de Statistiek, het Bureau van Statistiek der Gemeente Amsterdam, het Economisch Instituut voor den Middenstand, het Economisch Instituut voor de Textielindustrie te Rotterdam, het Economisch en Technologisch Instituut te Tilburg, het Nederlandsch Economisch Instituut te Rotterdam en

¹⁾ The Economist 1938 p. 349.

²⁾ The Economist 1938 p. 356.

het Seminarium voor Bedrijfshuishoudkunde aan de Universiteit te Amsterdam.

De Internationale Kamer van Koophandel heeft, op instigatie van zijn: Bureau International pour l'Etude de la Distribution in het verleden reeds enkele geschriften betreffende het distributievraagstuk het licht doen zien. Wij noemen daarvan:

1. A la recherche du Consommateur; comment connaître et développer un marché.

2. Les statistiques dans la vie Commerciale.

3. Un moyen d'augmenter les bénéfices des détaillants.

4. L'utilisation des „Chiffres-Mesures” dans la distribution des marchandises.

Het jongste geschrift, dat de Internationale Kamer aan de distributie gewijd heeft, is getiteld:

La distribution dans 26 pays.

Het geeft den tekst in de drie voornaamste talen (Fransch, Duitsch, Engelsch); de statistische gegevens zijn, met behulp van een vragenlijst, die door het meergenoemde Bureau pour l'Etude de la Distribution was opgesteld, verzameld door het Institut International de Statistique en het Secretariaat van den Volkenbond.

De brochure bevat een algemeene inleiding van Prof. Roger Picard, directeur van het Franche Bureau voor de studie van de distributie, waarin hij de verzamelde gegevens in hun onderling verband bespreekt en die hij eindigt met de volgende woorden, die het internationale gezichtspunt op den voorgrond stellen:

„De handel heeft tot grondslagen: concurrentie en vrijheid. Bij alle verschil in de organisatie der distributie in de verschillende landen leeren ons de tabellen, hoe groot en hoe oneindig gevarieerd de resultaten geweest zijn van het vrije initiatief, dat altijd op één en hetzelfde doel is gericht, t.w. bevordering der productie en het dienen van het belang van den consument.”

De verdere inhoud van de brochure bestaat uit een zevental tabellen, voorafgegaan door een verklarenden tekst, afkomstig van het „Office Permanent de l'Institut International de Statistique — Directeur Prof. H. W. Methorst —”. De tabellen geven — per land — I. de bevolking in totaal, naar geslacht en leeftijdsgroepen, benevens het aantal dergenen, die een beroep uitoefenen; II. de bevolking naar gemeentengroepen; III. de aantallen gezinnen naar grootte; IV. en V. uitkomsten der beroepstelling; VI. uitkomsten der industrieele bedrijfsstelling; VII. uitkomsten der tellingen van handelsbedrijven.

Uit de laatste tabel VII blijkt, dat nog slechts vier landen: Canada, de Vereenigde Staten, Denemarken en de Iersche Vrijstaat gegevens bezitten omtrent een distributietelling: de tabel geeft daaromtrent de omzetten van den detailhandel; dit moge een aansporing zijn voor de andere landen, dit goede voorbeeld na te volgen.

De lezing van deze brochure — waarvan de prijs 15 Fr. frcs. bedraagt — moge bij allen, die belang stellen in of belang hebben bij het distributievraagstuk, warm worden aanbevolen, opdat door gezamenlijke medewerking, zoo internationaal als in ieder land afzonderlijk, het doel worde bereikt, dat de inleiding van de brochure zoo juist formuleerde: uitbreiding der productie, „service” aan den consument, kort gezegd: verhooging van de welvaart.

O. BAKKER.

DE RIJKSMIDDELEN OVER MEI 1938.

Zoo op het eerste gezicht maakt de middenstaat van de afgelopen maand een zeer mooi figuur. De niet-directe heffingen brachten nl. f 41.403.500 op tegen f 35.000.100 in Mei 1937 en bij een gemiddelde maandraming van f 35.768.800. Een dergelijke ontvangst werd in de laatste jaren slechts éénmaal gehaald (in Juli 1937, toen de opbrengst nog ruim f 2.3 miljoen hooger was). Ook moet een vooruitgang in opbrengst van f 6.403.400 alleszins bevredigend worden geacht. De vreugde over dit gunstig resultaat wordt evenwel in beduidende mate getemperd, indien men overweegt, dat de vooruitgang vrijwel uitsluitend is toe te schrijven aan de dividend- en tantiëmebelasting en de successierechten, die tezamen f 6.281.400 meer in 's Rijks schatkist brachten. De stijging is dus veroorzaakt door twee middelen met een uiterst wisselvallig karakter.

Van de dividend- en tantiëmebelasting komt het leeuwendeel in het midden van het jaar binnen. Het vorige jaar waren Juni en Juli de gunstigste maanden. Dit jaar schijnt de aanslag iets sneller te verlopen; een ontvangst van f 2.356.600 komt nl. ver boven een normale maandopbrengst. Men heeft dus rekening te houden met de mogelijkheid, dat het hier slechts een verschuiving betreft en dat de stijging niet reëel is.

Wat de successierechten aangaat, een ontvangst van f 8.444.000 is dermate uitzonderlijk hoog (de maandraming bedraagt niet meer dan f 3.833.300), dat hier aan het openvallen van zeer groote boedels moet worden gedacht en geenszins aan een stijging in den loop van dit middel, waarop ook voor de toekomst staat kan worden gemaakt.

Behalve de hierboven genoemde heffingen, vertoonden ook de zout-, de geslacht-, de wijn- en de tabaksaccijns, de omzetbelasting, de registratierechten en de loodsgelden een hooger opbrengstcijfer. De overige acht middelen brachten minder op. De totale maandraming werd met f 5.634.800 overschreden.

Door het gunstige resultaat der afgelopen maand, vertoont het overzicht van de reeds verstreken maanden van het jaar thans ook een beter figuur. De totale opbrengst der niet-directe heffingen over de eerste vijf maanden van het jaar bedraagt f 177.946.200 tegen f 168.704.600 in hetzelfde tijdvak van 1937 en bij een evenredige raming van f 178.843.750. De achterstand bij de raming is bijna ingehaald. In vergelijking met het vorige jaar brachten tien middelen tezamen f 15.397.100 méér op; de overige zeven middelen vertoonden tezamen een teruggang van f 6.155.500.

Over de dividend- en tantiëmebelasting spraken wij reeds hierboven. Tot dusver werd f 2.621.900 meer ontvangen dan in de maanden Januari t/m. Mei van het vorige jaar, waarin ook de vermeerdering der ondernemerswinsten in 1937 tot uitdrukking komt. De opbrengst der invoerrechten was niet onbevredigend. Weliswaar is, in vergelijking met dezelfde maand van 1937, een teruggang te constateeren van f 130.700, doch de maandraming werd ditmaal met f 27.600 overtroffen en de ontvangst kwam uit boven wat in de meeste der voorafgaande maanden van het jaar kon worden geboekt. Het statistiekrecht liep ditmaal terug met f 29.100; het nadeelig verschil in de opbrengst van de reeds verstreken maanden van het jaar is daardoor gestegen tot f 84.600.

De accijnzen vertoonen een onderling afwisselend beeld. Het zout verschaft f 45.200 méér; daar ook de vorige maanden na de depressie aan het eind van het vorige jaar hooge baten opleverden, kon tot dusver f 167.700 worden geboekt boven de ontvangsten van de eerste vijf maanden van het vorige jaar. De geslachtaccijns gaf een accres te zien van f 23.900 (toeneming over vijf maanden f 121.400). Aan wijnaccijns werd f 5.900 meer ontvangen. Daarentegen wees de gedistilleerdaccijns een lager opbrengstcijfer aan van f 162.400, waardoor de achterstand over de

verstreken maanden van het jaar opliep tot *f* 235.900. De opbrengst van den bieraccijns verschilde niet veel van die van dezelfde maand van 1937 (er kwam ditmaal *f* 16.500 minder binnen). Overigens gaat het met dit middel den laatsten tijd vrij goed; het voordeelig verschil over de verstreken maanden is tot *f* 356.300 gestegen. De suikeraccijns stelde ditmaal teleur; het decrees beliep *f* 206.700, terwijl de ontvangst *f* 454.700 bij de raming ten achter bleef, niettegenstaande de maand Mei, evenals in het vorige jaar, vijf verschijndagen van den crediettermijn bevatte. Doordat de vorige maand evenwel vrij gunstig was, behoeft deze enkele inzinking nog niet tot ongerustheid aanleiding te geven. Over het algemeen genomen heeft de suikeraccijns den laatsten tijd hogere baten opgeleverd; gerekend over vijf maanden is 1938 dan ook nog *f* 541.500 in het voordeel, al moet hieraan worden toegevoegd, dat de raming niet gehaald werd (tekort *f* 556.000). Tenslotte moge nog worden vastgesteld, dat de tabaksaccijns een surplus van *f* 292.800 heeft opgeleverd. Dank zij de stijgende opbrengsten, in enkele vorige maanden verkregen, is in de eerste vijf maanden een toeneming in ontvangst te constateeren van *f* 1.006.300, waarbij intusschen moet worden bedacht, dat de opbrengsten in het eerste halfjaar van 1937 vrij laag waren. Niettemin hebben de eerste vijf maanden *f* 639.400 meer opgeleverd dan waarop blijkens de raming was gerekend.

De belasting op gouden en zilveren werken verschafte ditmaal *f* 7.300 minder. Daarentegen vertoonde de omzetbelasting het recordcijfer van *f* 7.475.700 (de raming bedraagt *f* 6.250.000). Opnieuw blijkt hierdoor, dat de omzetbelasting meer intensief wordt toegepast; ook moet rekening worden gehouden met het duurder worden van zeer veel artikelen. Intusschen werd, gerekend over vijf maanden, *f* 1.631.200 meer ontvangen dan in het vorige jaar. De couponbelasting gaf een klein decrees te zien (van *f* 10.800); door de vele conversies beweegt dit middel zich den laatsten tijd in dalende richting.

De zegelrechten liepen terug met *f* 321.700, waarvan *f* 173.400 is te wijten aan een trager vloeien van de beursbelasting. Door de sterke vermindering der beursomzetten is bij dit middel een vrij sterke inzinking waar te nemen. Met de registratierechten liep het ditmaal iets beter; de ontvangsten stegen met *f* 144.000; ook de raming werd overtroffen (met *f* 145.900). Hebben de zegelrechten in de eerste vijf maanden van het jaar *f* 4.618.700 minder opgeleverd, de registratierechten brachten daarentegen *f* 1.156.100 meer in 's Rijks schatkist. Bij laatstgenoemd middel is de invloed van de depressie nog niet merkbaar.

Op de abnormaal hoge ontvangst van de successierechten wezen wij reeds. Het accres bedraagt niet minder dan *f* 4.845.100; de in de reeds verstreken maanden van het jaar verkregen voorsprong steeg hierdoor tot *f* 7.775.500, terwijl 5/12 der jaarraming werd overschreden met *f* 5.458.500. Tenslotte de loodsgelden, die ditmaal een accres vertoonden van *f* 6.500; gerekend over vijf maanden bedraagt het nadeelig verschil *f* 168.600, dit laatste mede als gevolg van de omstandigheid, dat in vorige publicatiën tengevolge van administratieve oorzaken een bedrag van *f* 155.100 te veel als opbrengst der loodsgelden is opgenomen.

Over de directe belastingen valt nog niet veel nieuws te vertellen, daar het wachten nog steeds is op het nieuwe belastingjaar. Het totale kohierbedrag steeg gedurende de maand Mei j.l. van *f* 46.833.500 tot *f* 47.259.700. Overigens kan worden vastgesteld, dat, met uitzondering van de grondbelasting, die op ultimo Mei j.l. voor *f* 425.600 minder te boek stond dan op hetzelfde tijdstip van 1937, gevolg van een achterstand in de aanslagsregeling, alle directe heffingen een hooger kohierbedrag vertoonden. Bij de inkomstenbelasting bedraagt de toene-

ming *f* 1.317.800, bij de vermogensbelasting *f* 929.200, bij de Verdedigingsbelasting I *f* 1.004.300 en bij de Belasting van de doode hand *f* 242.400. Niet genoeg kan er echter op worden gewezen, dat de directe belastingen gebaseerd zijn op vroegere inkomsten. De gevolgen van den huidige terugslag in de conjunctuur kunnen vooralsnog geen invloed op den loop van deze heffingen uitoefenen.

AANTEKENINGEN.

De recente landbouwwetgeving in de Vereenigde Staten.

De op 16 Februari door President Roosevelt bekrachtigde Agricultural Adjustment Act 1938 (af te korten als A.A.A.) beteekent een nieuwe fase in het verschuivingsproces in de richting van meer gebonden prijsvorming, dat zich in de Vereenigde Staten voltrekt. Dr. H. Groszwydt in Wirtschaftsdienst van 11 Maart 1938 wijdt hieraan eenige beschouwingen, waaraan wij het volgende ontleenen.

Tot dusver beschouwde men het ingrijpen van de overheid op agrarisch gebied vaak nog als noodmaatregelen van tijdelijken aard. Men kan deze houding t.a.v. maatregelen op landbouwgebied overal waarnemen, ook in Nederland; langzamerhand wordt echter het inzicht algemeen, dat dergelijke regelingen een duurzaam karakter hebben.

Aan het treffen van maatregelen tot regeling van een bepaalde macht zijn steeds technische en economische moeilijkheden verbonden. In de Vereenigde Staten stuit men bovendien nog op het bezwaar, dat men al spoedig in strijd komt met de grondwet; hierop is eigenlijk ook de toepassing van de oude A.A.A. vastgelopen. In de nieuwe wet heeft men daarom getracht dit bezwaar langs verschillende wegen te ondervangen.

De beteekenis van de nieuwe wet is hierin gelegen, dat hij een synthese tracht te zijn van bijna alle vroegere wetten tot een gesloten en tevens elastisch systeem.

Tot de belangrijkste vroegere regelingen behoort de Agricultural Adjustment Act van 1933. Deze wet was in de eerste plaats als noodmaatregel bedoeld, in verband met het bestaan van groote overschotten van verschillende landbouwproducten zooals katoen, tarwe, maïs, tabak, welke een ongunstigen invloed op den prijs uitoefenden; zij droeg hetzelfde karakter van prijspolitieken maatregel als alle overige maatregelen van de eerste New-Deal jaren.

Men baseerde zich bij deze regeling op de agrarische prijzen van de laatste vooroorlogsjaren. In de „Soil Conservation and Domestic Allotment Act” (Wet op de bodembescherming en binnenlandsche toewijzingen van 1936, af te korten als S.C.D.A. Act) stelde men zich echter op een ander en ruimer standpunt, n.l. van de pariteitsprijzen en dit beginsel zien wij ook in de nieuwe wet gehandhaafd.

Onder „pariteitsprijzen” worden verstaan, de prijzen, die aan het betreffende artikel eenzelfde koopkracht verschaffen, ten aanzien der door de landbouwers benodigde goederen, als de gemiddelde koopkracht gedurende de basisperiode Augustus 1909—Juli 1914¹⁾.

De S.C.D.A. Act bleek echter niet voldoende te zijn om de verschillende vraagstukken op te lossen.

In het bijzonder hield deze wet geen rekening met de sterke wisselingen in den omvang der oogsten.

Dit bleek bij de droogteperiodes in 1934 en 1936, welke tot een groote prijsstijging leidde en de consumenten benadeelden; omgekeerd zien wij in 1937 een recordhoogte van den oogst, wat de belangrijkste oorzaak was van de recente prijsdalingen.

Oorzaken van dezen record-oogst waren:

- 1o. natuurlijke factoren, echter in sterker mate;
- 2o. verhooging van de opbrengst per oppervlakte

¹⁾ Zie Economische Voorlichting, 11 Maart 1938 blz. 354.

door intensivering van de productie. Deze intensivering werd sterk bevorderd door de maatregelen tot bescherming van den bodem van de S.C.D.A. Act. Deze wet hield in betaling van 'een subsidie voor beperking van de teelt van gewassen, welke de bodem uitputte, zooals katoen, tarwe enz. en uitbreiding van de teelt van bodemverbeterende gewassen, bijv. lupine, klaver.

Gedurende 1937 onderwierp zich $\frac{1}{2}$ der farmers aan deze vrijwillige productiebeperking.

Door die intensivering werd de beperking van de bebouwde oppervlakte gecompenseerd; zoo steeg de tabak- en katoenproductie minstens met 10 à 15 pCt., waardoor de beperking van de bebouwde oppervlakte eveneens met 10 à 15 pCt. teniet gedaan werd.

Verder was men in officieele kringen in de Verenigde Staten van meening, dat deze wet geen waarborgen bevatte voor de handhaving van de pariteitsprijzen op langen termijn.

Wij zien dus, dat het tot dusver bestaande apparaat niet voldoende was, men moest komen tot een aanvulling, die wij dan ook vinden in de nieuwe A.A.A. van Februari 1938.

* * *

Het doel van deze wet is drieledig:

- a. aan de boeren een rechtvaardig gedeelte van het nationaal inkomen te waarborgen;
- b. aan de verbruikers een regelmatige voorziening met voedsel en textielvezel te verzekeren, en
- c. voor boeren en verbruikers beiden de vruchtbaarheid van den grond te behouden.

Gedeeltelijk treedt men in de voetsporen van de S.C.D.A. Act van 1936. De regeering sluit met de farmers, welke daartoe bereid zijn, overeenkomsten, zgn. „Soil Building Contracts”, die bepalen, dat een gedeelte van de bebouwde oppervlakte voortaan in beslag zal worden genomen door producten, die den bodem verrijken, terwijl de productie van verschillende bodem-uitputtende gewassen beperkt zal worden aan de hand van daartoe bepaalde oppervlakte limieten. Als schadevergoeding ontvangen de farmers verschillende premies. Deze regeling geldt voor alle producten, hoewel bepaalde producten, de zgn. „Basisproducten” op den voorgrond staan; deze ontvangen dan ook minimum quota uit een met dat doel ingesteld premiefonds, waarvoor in 1938 een bedrag van \$ 500 miljoen ter beschikking is gesteld. Deze basisproducten zijn: katoen, tarwe, maïs en tabak.

Directe dwang kan de regeering niet uitoefenen bij het sluiten van het contract, indirect is dit echter wel mogelijk; de regeering beschikt nl. over financieele dwangmiddelen, die in de eerste plaats bestaan in het niet toekennen van de bovengenoemde premievergoeding, verder o.a. in een differentieele behandeling bij het verlenen van voorschotten.

De teeltbeperking en verandering van de productie, die uit het bovenstaande voortvloeit, wordt voor de basisproducten nog door de volgende regelingen aangevuld.

Voor deze producten stelt de Minister jaarlijks maximum productiequota en maximaal te bebouwen arealen vast, waarbij met verschillende factoren rekening wordt gehouden.

Zoo wordt bijv. voor tarwe de oppervlakte als volgt geregeld:

Te bebouwen oppervlakte is die oppervlakte, welke bij een gemiddelde opbrengst een tarwe-oogst oplevert, die, met de „carry over” bij het begin van het marktjaar een hoeveelheid tarwe beschikbaar doet komen gelijk aan de hoeveelheid, welke in een normaal jaar in het binnenland wordt verbruikt, plus de hoeveelheden welke naar het buitenland worden uitgevoerd, vermeerderd met 30 pCt. (dit laatste als een ruime „carry over”-reserve¹⁾).

Hieruit blijkt reeds het elastisch karakter der maatregelen.

¹⁾ Zie Econ. Voorlichting 11 Maart 1938 blz. 534.

De verdeling van deze nationale oppervlakte limieten (allotments) van de verschillende staten „counties” en particulieren gaat volgens bepaalde criteria. Deze „allotments” dragen meer het karakter van een maximum grens voor de productie, dan van voorgeschreven productie quota. De sanctie op de nakoming moest, om niet in botsing met de grondwet te geraken, indirect zijn.

Mochten nl. later in het seizoen de oogsten zoo uitvallen, dat er een aanzienlijk teveel voor verschillende producenten (in de wet quantitatief vastgesteld) dreigt te ontstaan, met daaraan gepaard gaande lage prijzen, dan kan de Minister van Landbouw, nadat uit een referendum onder de verbouwers van het gewas is gebleken, dat ten minste $\frac{1}{2}$ der farmers zich hiervoor verklaren, verkoopquota vaststellen; de quota worden weer ongedaan gemaakt, wanneer minstens $\frac{1}{2}$ der farmers in een afzonderlijk referendum voor afschaffing stemt.

De berekening der marktquota wordt echter gebaseerd op de grootte der oppervlaktecontingenten (allotments). Hieruit blijkt het dwingend karakter der laatste.

Sanctie op overschrijding van het allotment bestaat in het verlies van het recht op alle betalingen van de regeering, inclusief de premies, voortvloeiende uit de „Soil Building Contracts”, bovendien wordt er nog een boete geheven, welke bepaald wordt op basis van de boven het toegestane „allotment” verkochte quantum.

In verband met het tijdstip van uitzaai treedt het boven beschreven systeem t.a.v. sommige producten, bijv. tarwe, dit jaar nog niet in werking.

Bezieet men het aldus opgebouwde stelsel in zijn geheel, dan blijkt, dat het zwaartepunt van de marktregeling in het gecombineerd stelsel van „allotments” en verkoopquota ligt. Het stelsel der „Soil Building Contracts” heeft als markttechnische maatregel weinig beteekenis meer, eerder dient men daarin een maatregel te zien, welke beoogt de bebouwing op langen termijn te beïnvloeden, om op deze wijze de vruchtbaarheid van den grond te handhaven.

Bij de uitbetaling van de premies heeft men getracht, een grotere rechtvaardigheid te betrachten dan tot nu toe het geval was. Van de 500 miljoen Dollars, die voor premies beschikbaar zijn dit jaar, zullen \$ 50 miljoen voor de kleinere boeren bestemd worden. Zij zullen naar verhouding meer ontvangen en in bepaalde gevallen vrijstelling van de verkoopquota kunnen verkrijgen.

Leeningen op landbouwproducten worden verstrekt wanneer de prijzen aanmerkelijk onder de pariteitsprijzen dalen of groote overschotten der producten boven de normale voorraden ontstaan.

De leeningen worden verstrekt door de „Commodity Credit Coöperation”, een verplichting tot het verstrekken van leeningen bestaat alleen voor tarwe, katoen en maïs onder de bovengenoemde omstandigheden.

Ook hier wordt gediscrimineerd t.a.v. de boeren, welke de oppervlaktecontingenten overschreden hebben.

Tenslotte regelt de wet nog de oogstverzekering, deze werd georganiseerd in de „Federal Crop Insurance Corporation”. Verzekerd worden schade tengevolge van droogte, hagel, vorst, insecten enz. De verzekering geldt thans nog alleen maar voor tarwe vanaf 1939, maar kan tot maïs uitgebreid worden.

ONDANKS het feit, dat deze nieuwe wet in veel opzichten een verbetering is, zijn er toch nog lacunes gebleven. Als voorbeeld kunnen genoemd worden de z.g. „Parity Payment”, dit zijn uitkeeringen, die gedaan worden als de marktprijzen en de pariteitsprijzen teveel uiteen loopen. Men heeft echter thans nog niet voorzien in de dekking van de hiervoor benoedigde middelen; de mogelijkheid bestaat, dat daartoe weer een verwerkingsbelasting, althans voor katoen ingevoerd zal worden. Bovendien bestaat de kans, dat de wet niet in overeenstemming gebracht wordt

met de grondwet. Dit laatste geldt vooral voor de directe verdeling van oppervlakten door middel van het quotasysteem.

Wat de overige maatregelen op agrarisch gebied in de Vereenigde Staten betreft, valt te vermelden, dat er naast genoemde wetten voor andere producten ook andere regelingen bestaan, hoewel deze minder ingrijpend zijn. Zoo wordt bijv. de reeds bestaande „Federal Surplus Commodity Corporation” tot 1942 verlengd. Dit lichaam treedt in werking, wanneer tengevolge van overproductie, in het bijzonder van fruit, groenten, pluimvee en zuivelproducten de prijs aanmerkelijk zou dalen. De overschotten worden dan uit de markt genomen en onder de behoeftigen verdeeld. De hiervoor benodigde middelen verkrijgt men uit de invoerrechten.

Het complex der hier opgesomde maatregelen wijst duidelijk in de richting van een steeds verder ordenend ingrijpen op agrarisch gebied. Hoewel hierbij zich nog vele moeilijkheden zullen voordoen, in het bijzonder in verband met de beperkingen, welke de grondwet oplegt, mag men aannemen, dat de kern dezer maatregelen van duurzamen aard zal blijken.

J. G. S.

MAANDCIJFERS.

EMISSIES IN MEI 1938.

Prov. en Gemeentel. Leeningen ¹⁾ .. f 19.974.767,50 zijnde:

Nederland

Prov. Noordholland
f 2.500.000 ²⁾ 2½%
9-jar. obl. à 102½% f 2.562.500,—
Gem. Arnhem
f 1.256.000 3% obl. à
100% .. 1.256.000,—
Gem. Haarlem
f 13.193.000 3—3½%
obl. à 99¾% .. 13.160.017,50
Gem. Voorburg
f 3.000.000 3—3½%
obl. à 99⅞% .. 2.996.250,—
Polders, Watersch. e.a. publ. rechtel.
lichamen ³⁾

Kerkelijke Leeningen ⁴⁾ .. 147.373,— zijnde:

Nederland

Geref. Kerk van Amstelveen f 30.000 3½%
obl. à 100% .. f 30.000,—
Geref. Kerk van Kralingen f 83.000 ⁵⁾ 3½%
obl. à 100% .. 75.950,—
Geref. Kerk van IJsselmonde f 33.000 3½%
obl. à 100% .. 33.000,—
R.K. Kerkbestuur der Parochie van den H. Joannes den Dooper, Haarlem f 160.000 ⁶⁾
3½% obl. à 99¾% .. 8.423,—

Totaal f 20.122.140,50

¹⁾ Bovendien conversie: *Nederland*: Gem. Leeuwarden f 2.225.000 3% obl. à 99¾%.

²⁾ Van de totale leening, groot f 7.771.000 is reeds een bedrag van f 5.271.000 op inschrijvingsvoorwaarden geplaatst.

³⁾ Conversie: *Nederland*: „Haskerveenpolder” f 136.000 3¼% obl. à 100%.

⁴⁾ Bovendien conversie: *Nederland*: Geref. Kerk van Rotterdam-Delfshaven f 130.000 3½% obl. à 100%; R.K. Kerkbest. der Parochie v. d. H. Maria ten hemelopneming te Doetinchem f 130.000 3½% obl. à 100%; R.K. Kerkbest. van de Parochie v. d. H. Thomas à Villanova te Nijmegen f 185.000 3½% obl. à 100%; Ver. v. d. H. Vincentius van Paulo te 's-Gravenhage f 450.000 3½% obl. à 100%; Ziekenhuis v. d. H. Joannes de Deo te 's-Gravenhage f 1.200.000 3½% obl. à 100%.

⁵⁾ Van het netto-provenu der leening is een bedrag van f 7.050 voor conversie afgetrokken.

⁶⁾ Van het netto-provenu der leening is een bedrag van f 150.800 voor conversie afgetrokken.

(Houders van 4½% obl. 1922 en 4½% obl. 1929 kunnen inruilen tegen een koers van 99¾%).

Voorts werd hier te lande de inschrijving opengesteld op een beperkt bedrag cert. aan toonder van 10 gev. aand. z.n.w. Consolidated Oil Corporation a pl.m. \$ 6⅞ p.a. (introductie); op een beperkt bedrag cert. van 1 en van 10 gev. aand. met een n.w. van \$ 20 elk E. I. du Pont de Nemours & Comp. Inc. a pl.m. \$ 75 p.a. (introductie); op een beperkt bedrag cert. van 10 gev. aand. z.n.w. General Foods Corporation a pl.m. \$ 20⅞ p.a. (introductie); op een beperkt bedrag cert. van 10 gev. aand. met een n.w. van \$ 1 elk The Glenn L. Martin Company a pl.m. \$ 17¼ p.a. (introductie); op een beperkt bedrag cert. van 10 aand. z.n.w. Packard Motor Car Company a pl.m. \$ 3⅞ p.a. (introductie); op een beperkt bedrag cert. van 10 gev. aand. met een n.w. een \$ 1 elk Remington Rand Inc. a pl.m. \$ 9 p.a. (introductie) en op een beperkt bedrag cert. van 10 gev. aand., met een n.w. van \$ 15 elk Socony-Vacuum Oil Company, Inc. a pl.m. \$ 10 p.a. (introductie).

Emissies in 1938.

(In Gulden)

	Obligatiën	Aandeelen	Totaal	Conversie:
Jan.	2.461.075,—	1.740.000,—	4.201.075,—	1.076.516,650,—
Febr.	9.267.401,25	636.000,—	9.903.401,25	110.140.600,—
Maart	17.951.327,50	1.650.000,—	19.601.327,50	81.525.748,—
April	466.292,50	157.500,—	623.792,50	4.852.400,—
Mei	20.122.140,50	—	20.122.140,50	4.613.850,—
	50.268.236,75	4.183.500,—	54.451.736,75	1.277.648.248,—

HYPOTHEEKRENTEN IN NEDERLAND.

	Amsterdam	Arnhem	Den Haag Volle eigendom	Den Haag Erft. pacht	Middelburg	Rotterdam	Zwolle
1933.....	4.67	4.98	4.93	5.01	4.98	4.70	4.89
1934.....	4.49	4.65	4.69	4.95	4.89	4.52	4.65
1935.....	4.54	4.54	4.58	4.80	4.50	4.40	4.44
1936.....	4.58	4.69	4.63	4.87 ⁵⁾	4.50	4.47	4.51
1937.....	5.84	4.—	4.04	4.34	4.—	4.12	4.03
Jan. 1936 ..	4.42	4¼	4.50	—	4½	—	4¼-½
Febr.	4.50	—	4.75	4.75	4½	—	4¼-½
Maart	4.87 ⁵⁾	4½	4.75	4.87 ⁵⁾	4½	4.60	4½-5
April	4.62 ⁵⁾	4½	4.70	—	4½	—	4½-5
Mei	—	4½	4.75	—	4½	—	4½-5
Juni	4.75	5½ ¹⁾	4.75	—	4½	—	4½-5
Juli	4.83	4½	4.63	—	4½	4.50	4½-5
Aug.	4.50	4½-¾	4.75	—	4½	—	4½-5
Sept.	4.50	4½	4.68	5	4½	4.50	3½-4½ ²⁾
Oct.	4.50	4½-¾	4.75	—	4½	4.27	4½-5
Nov.	—	4½-¾	4.50	—	—	4.49	4½-5
Dec.	4.33	4½	4.—	—	4½	4.50	4½-5
Jan. 1937 ..	4.58	4½	—	—	4½	—	4½
Febr.	—	—	4.25	4.52	4½	4.48	—
Maart	3.83	4-¼	4.—	—	4½ ³⁾	4.50	4-4½
April	4.—	4½	4.10	4.50	4	—	4-4½
Mei	3.50	4-¼	4.25	4.50	4	4.31	3½-4½
Juni	—	4-¾	4.—	—	4	4.04	3½-4½
Juli	3.83	4-¼	4.—	4.25	4	4.50	3½-4½
Aug.	4.—	3½-4	4.—	4.25	4	4	3½-4½
Sept.	3.87 ⁵⁾	3½-¾	4.—	4.25	4	4	3½-4½
Oct.	4.25	3½-¾	3.80	4.20	4	4.02	3½-4
Nov.	3.92	3½-4	4.—	4.25	4-3½ ⁴⁾	3.57	3½-4
Dec.	4.25	3½-4	—	—	4-3½ ⁴⁾	3.77	3½-4
Jan. 1938 ..	4.—	4	3.90	—	4-3½ ⁴⁾	4.32	3½-4½
Febr.	3.75	4-¼	4.—	4	4-3½ ⁴⁾	3.75	3½-4
Maart	3.50	3½-4	3.90	4.10	4-3½ ⁴⁾	4.15	3½-4
April	3.60	3½-4	—	4	4-3½ ⁴⁾	3.72	3½-4
Mei	3.50	3½-¾	3.75	3.75	4-3½ ⁵⁾	3.52	3½-¾

¹⁾ Bijzonder geval, geen maatstaf.

²⁾ Door bijzondere omstandigheden.

³⁾ Enkele hypotheke à 4%.

⁴⁾ Voor hypotheke op gebouwen 4%; voor hypotheke op landerijen 3½%.

⁵⁾ Voor hypotheke op gebouwen deels 4%, deels 3½%; voor hypotheke op landerijen 3½%.

Nadruk verboden

OVERZICHT VAN DEN STAND DER RIJKSMIDDELEN.

Ult. Mei 1938 (in Guldens)

AFDEELING Ia Dir. belastingen.	Kohieren voor den dienst 1938 ¹⁾			Zuiver bedrag der kohieren voor den vorigen dienst t.i.m. dezelfde maand van het vorige jaar ²⁾
	Totaal bedrag	Bedragen, welke zijn teruggegeven of anders dan wegens betaling op de koh. afgeschr.	Zuiver bedrag	
Grondbelast. a)	9.867.168	—	9.867.168	10.292.748
Inkomst.bel. b)	25.742.168	812.510	24.929.658	23.611.904
Vermogensbel. c)	7.260.726	63.299	7.197.426	6.268.234
Verdedig.bel. I	3.959.031	45.663	3.913.368	2.909.082
Bel. v. d. doodehd.	1.352.081	—	1.352.081	1.109.713
Totalen.	48.181.174	921.472	47.259.701	44.191.681

a) ¼ hoofdsom + 20 procenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen. b) Hoofdsom + 60—78 procenten. c) Hoofdsom + 75 procenten.

¹⁾ Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit ⅔ gedeelte van het met 1 Mei 1938 aanvangende belastingdienstjaar 1938/1939 en ⅓ gedeelte van het belastingdienstjaar 1937/1938. ²⁾ Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit ⅔ gedeelte van het belastingdienstjaar 1937/1938 en ⅓ gedeelte van het belastingdienstjaar 1936/1937.

AFDEELING Ib Overige middelen.	Mei 1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenkomstige periode 1937
Benaming der middelen			
Divid.- en tantiëmel.	2.356.588	6.085.036	3.463.171
Rechten op den invoer	8.194.310	38.375.541	38.995.678
Statistiekrecht	201.169	1.001.583	1.086.189
Accijns op zout	177.270	1.050.740	882.994
Accijns op geslacht	661.823	3.118.338	2.996.921
Accijns op wijn	47.201	643.981	624.922
Accijns op gedistill.	2.183.614	11.264.645	11.500.504
Accijns op bier	705.830	3.038.341	2.682.050
Accijns op suiker	4.128.667	22.360.645	21.819.137
Accijns op tabak	3.287.127	15.222.754	14.216.462
Bel. op gouden en zilverw.	41.639	220.404	222.758
Omzetbelasting	7.475.730	31.082.068	29.450.831
Couponbelasting	408.038	2.422.662	2.847.872
Recht. en boeten v. zegel	1.461.294	9.934.417	14.553.097
Recht. en boet. v. registr.	1.562.593	7.328.344	6.172.212
Recht. en boet. v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	8.444.012	24.625.156	16.849.629
Opbrengst d. loodsgelden	66.600	171.561	340.204
Totalen	41.403.505	177.946.216	168.704.631

¹⁾ Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissonnairs in effecten, enz. f 286.498 (Beursbel.). ²⁾ Idem f 1.976.428.

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET GEMEENTEFONDS.

	Dienst 1937/1938 Zuiver bedrag der kohieren tot en met de maand Mei 1938	Zuiver bedrag der kohieren voor den dienst 1936/37 tot en met dezelfde maand van 1937
Gemeente.f.belast.	60.506.627	57.461.825
Opc. verm. t. get. v. 50	5.990.678	5.153.090

AFDEELING II. DIENSTJAAR 1937.

Benaming der middelen	Bedrag van de raming	Zuivere opbrengst over het tijdvak van 1 Jan. 1937 tot en met de maand Mei 1938
Grondbelasting. (¼ hoofdsom + 20 procenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen.)	10.300.000	10.316.089
Inkomstenbelasting	72.000.000	72.712.174
Vermogensbelasting	18.000.000	20.421.352
Verdedigingsbel. I	8.000.000	10.594.317
Belasting v. d. doode hand	2.000.000	1.993.130
Divid.- en tantiëmelbelasting.	13.800.000	22.378.009
Rechten op den invoer	91.250.000	97.259.528
Statistiekrecht	1.600.000	2.769.309
Accijns op zout	2.000.000	1.804.516
Accijns op geslacht	6.000.000	7.358.504
Accijns op wijn	1.800.000	2.204.290
Accijns op gedistilleerd	27.500.000	28.445.658
Accijns op bier	7.000.000	7.814.399
Accijns op suiker	53.000.000	55.300.287
Accijns op tabak	32.500.000	35.336.082
Belast. op gouden en zilverw.	475.000	571.391
Omzetbelasting	62.500.000	74.157.901
Couponbelasting	5.500.000	6.321.552
Rechten en boeten van zegel	16.400.000	32.561.406
Rechten en boeten v. registr.	11.100.000	16.647.004
Rechten en boeten v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	40.800.000	45.030.245
Opbrengst der loodsgelden	500.000	860.794
Totalen	484.025.000	552.857.937

OVERZICHT VAN DE INKOMSTEN TEN BATE VAN HET WERKLOOSHEIDSSUBSIDIEFONDS.

Dienst 1938	Bedrag van raming	Zuiver bedrag kohieren tot en met de maand Mei 1938
Grondbelasting (veertig ten honderd van de hoofdsom wegens gebouwde eigendommen en vijf en twintig ten honderd van de hoofdsom wegens ongebouwde eigendommen)	9.600.000	8.919.525
Personeele belasting (tachtig ten honderd van de hoofdsom naar den eersten, tweeden en derden grondslag)	20.000.000	18.149.034
Gemeentefondsbelasting (vijf en twintig procenten op de hoofdsom)	15.500.000	159.589
Vermogensbelasting (twee en twintig procenten op de hoofdsom)	2.500.000	25.312
Inkomstenbelasting (tien procenten op de hoofdsom)	4.700.000	56.828
Totalen	52.300.000	27.310.288

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET VERKEERSFONDS.

	Mei 1938	1938	1937
Motorrijtuigenbelasting	2.237.475	12.126.340	11.527.446
Rijwielbelasting	14.488	97.503	95.438
Totalen	2.251.963	12.223.843	11.622.884

AANVOER VAN GRANEN. (In tons van 1000 kg.)

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam *			Totaal	
	12-18 Juni 1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenk. tijdvak 1937	12-18 Juni 1938	Sedert 1 Jan. 1938	Overeenk. tijdvak 1937	1938	1937
Tarwe	9.523	511.686	826.641	—	4.250	17.735	515.936	844.376
Rogge	8.433	72.684	135.741	—	—	2.875	72.684	138.616
Boekweit	325	7.882	6.934	—	—	—	7.882	6.934
Mais	16.068	609.850	545.462	325	55.726	74.122	665.576	619.584
Gerst	11.589	175.934	149.719	—	8.626	6.189	184.560	155.908
Haver	1.250	103.910	68.603	—	7.812	3.180	111.722	71.783
Lijnzaad	8.500	74.245	106.167	—	120.801	125.421	195.046	231.588
Lijnkoek	965	32.389	33.236	—	100	—	32.489	33.236
Tarwemeel	640	29.363	15.523	—	7.080	2.229	36.443	17.752
Andere meelsoorten	695	17.108	21.115	152	2.762	1.650	19.870	22.765

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. Disc. Wissels. 2 3 Dec. '36	Lissabon 4 11 Aug. '37
Bk. } Bel. Binn. Eff. 2 3 Dec. '36	Londen 2 30 Juni '32
} Vrsch. in R.C. 2 3 Dec. '36	Madrid 5 9 Juli '35
Athene 6 4 Jan. '37	N.-York F.R.B. 1 26 Aug. '37
Batavia 3 14 Jan. '37	Oslo 3 5 Jan. '38
Belgrado 5 1 Febr. '35	Parijs 2 12 Mei '38
Berlijn 4 22 Sept. '32	Praag 3 1 Jan. '36
Boekarest 4 15 Dec. '34	Pretoria ... 3 15 Mei '33
Brussel 3 30 Mei '38	Rome 4 18 Mei '36
Boedapest 4 28 Aug. '35	Stockholm .. 2 1 Dec. '33
Calcutta 3 28 Nov. '35	Tokio 3.46 11 Mrt. '38
Dantzig 4 2 Jan. '37	Weenen 3 10 Juli '35
Helsingfors 4 3 Dec. '34	Warschau ... 4 18 Dec. '37
Kopenhagen 4 19 Nov. '36	Zwits. Nat. Bk. 1 25 Nov. '36

OPEN MARKT.

	1938				1937	1936	1914
	18 Juni	13/18 Juni	7/11 Juni	30 Mei/4 Juni	14/19 Juni	15/20 Juni	20/24 Juli
Amsterdam Partic. disc.	1/4	1/4	1/4	1/4	1/4	4 1/4-5/8	3 1/4-4 3/4
Prolong.	1/2	1/2	1/2	1/2	1	4 1/4-3/4	3-4 1/4
Londen Daggeld.	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1	1/2-1
Partic. disc.	9/16-19/32	9/16-5/8	19/32-5/8	17/32-5/8	11/16-3/4	7/8-15/16	9/16-3/4
Berlijn Daggeld.	27/8-31/8	27/8-31/8	23/4-31/8	23/4-31/4	21/2-3	23/8-7/8	25/8-31/8
Maandgeld	—	—	23/4-3	23/4-3	21/2-3	21/2-7/8	21/2-7/8
Partic. disc.	27/8	27/8	27/8	27/8	27/8	27/8	27/8
Warenw...	4-1/2	4-1/2	4-1/4	4-1/4	4-1/4	4-1/4	4-1/4
New York Daggeld 1)	1	1	1	1 3)	1	1	3/16
Partic. disc.	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1

1) Koers van 18 Juni en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.
2) 30 Mei-3 Juni. 3) 31 Mei-4 Juni.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
14 Juni 1938	1.80 1/16	8.96	72.70	5.02 1/2	30.64	100 3/16
15 " 1938	1.79 15/16	8.95 1/2	72.77 1/2	5.02	30.65	100 1/16
16 " 1938	1.80 1/16	8.96 1/4	72.80	5.02 1/2	30.67	100 1/16
17 " 1938	1.80 1/16	8.96 1/2	72.82	5.02 3/4	30.62	100 3/16
18 " 1938	1.80 1/4	8.96	72.82 1/2	5.02 3/4	30.62	100 1/16
20 " 1938	1.80 1/4	8.96	72.82 1/2	5.02 3/4	30.66	100 1/16
Laagste d.w ¹⁾	1.79 3/4	8.95 3/4	72.65	5.01 1/2	30.59	100
Hoogste d.w ¹⁾	1.80 1/2	8.96 1/2	72.87 1/2	5.03 1/2	30.70	100 1/4
Muntpariteit	1.469	12.1071	59.263	9.747	24.906	100

Data	Zwitserland *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
14 Juni 1938	41.34	6.28	—	—	—
15 " 1938	41.38	6.28 1/2	—	—	—
16 " 1938	41.37	6.29	—	—	—
17 " 1938	41.37	6.29	—	—	—
18 " 1938	41.39	6.28	—	—	—
20 " 1938	41.40	6.28	—	—	—
Laagste d.w ¹⁾	41.25	6.24	—	—	—
Hoogste d.w ¹⁾	41.42 1/2	6.31	1.45	9.57 1/2	—
Muntpariteit	48.003	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors 1)	Buenos-Aires 1)	Montreal 1)
14 Juni 1938	46.20	40.02 1/2	45.02 3/4	3.96	47 1/4	1.78 1/2
15 " 1938	46.20	40. —	45.02 1/2	3.96 1/2	47 1/4	1.78 3/4
16 " 1938	46.22 1/2	40.02 1/2	45.05	3.96	47 1/4	1.77 3/4
17 " 1938	46.22 1/2	40.02 1/2	45.02 1/2	3.96	47 1/4	1.78 1/2
18 " 1938	46.22 1/2	40.02 1/2	45.02 1/2	3.96	47 1/4	1.78 3/4
20 " 1938	46.22 1/2	40.02 1/2	45.05	3.97	47 3/16	1.79
Laagste d.w ¹⁾	46.15	39.95	44.97 1/2	3.93	47	1.77 1/4
Hoogste d.w ¹⁾	46.25	40.05	45.07 1/2	3.98	47 1/2	1.79 1/4
Muntpariteit	46.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.1878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave.
In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
14 Juni 1938	4,97 3/4	2,78 3/4	40,35	55,53 1/2
15 " 1938	4,97 1/16	2,79	40,44	55,51 1/2
16 " 1938	4,97 1/16	2,78 11/16	40,42 1/2	55,48 1/2
17 " 1938	4,97 1/16	2,78 3/4	40,41	55,47
18 " 1938	4,97 1/2	2,78 3/4	40,42	55,48
20 " 1938	4,96 3/16	2,79	40,40	55,42
21 Juni 1937	4,94 1/2	4,46	40,10	54,99
Muntpariteit ..	4,86	3,90 3/4	23,81 1/4	40 3/8

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	4 Juni 1938	11 Juni 1938	13/18 Juni 1938 Laagste	18 Juni 1938 Hoogste
Alexandrië ..	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 1/2	97 1/2
Athene	Dr. p. £	547 1/2	547 1/2	540	555
Bangkok ...	Sh. p. tical	1/10 1/2	1/10 1/2	1/10 1/2	1/10 1/2
Budapest ..	Pen. p. £	25 1/2	25 1/2	24 1/2	25 1/2
Buenos Aires 1)	p. pesop. £	19.03 1/2	19.05 1/2	18.97	19.07
Calcutta	Sh. p. rup.	1/5 15/16	1/5 15/16	1/5 1/2	1/5 15/16
Istanbul ..	Piast. p. £	620	620	618	618
Hongkong ...	Sh. p. \$	1/2 15/16	1/2 15/16	1/2 15/16	1/2 15/16
Kobe	Sh. p. yen	1/2	1/2	1/15 1/16	1/2 1/16
Lissabon	Escu. p. £	110 1/4	110 1/4	110	110 1/4
Mexico	\$ per £	—	—	—	—
Montevideo ..	d. per £	20 1/4	20 1/4	19 1/4	20 1/4
Montreal ..	\$ per £	5.00 1/4	5.02 1/4	5.01 3/4	5.03 3/4
Rio d. Janeiro	d. per Mil.	2 15/16	2 15/16	2 15/16	2 15/16
Shanghai ...	d. p. \$	10 1/4	8 1/2	7 1/2	9 1/4
Singapore ..	Sh. p. \$	2/3 15/16	2/3 15/16	2/3 15/16	2/3 15/16
Valparaiso 2)	\$ per £	125	125	125	125
Warschau ...	Zl. p. £	26 1/4	26 1/4	26 1/2	26 3/4

1) Offic. not. 15 laten, gem. not., welke imp. hebben te betalen 10 Dec. 1936 16.12. 2) 90 dg. vanaf 13 Dec. 1937 laatste „export” notering

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS 3)

Londen 1)	N. York 2)	Londen
14 Juni 1938 ..	18 1/2	42 3/4
15 " 1938 ..	18 1/2	42 3/4
16 " 1938 ..	18 15/16	42 3/4
17 " 1938 ..	18 1/2	42 3/4
18 " 1938 ..	18 15/16	—
20 " 1938 ..	18 15/16	42 3/4
21 Juni 1937 ..	19 15/16	44 3/4
27 Juli 1914 ..	24 15/16	59

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen.	7 Juni 1938	14 Juni 1938
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 137.992.524,55	f 153.180.332,57
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten Voorsch. op ult. Mei (resp. April) 1938 a/d. gemeent. verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel. aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel. alsmede op de belastingen en op de vermogensbelasting Voorschotten aan Ned.-Indië	" 94.221,37	" 72.944,87
Idem aan Suriname	" 7.370.081,96	" 3.133.509,—
Kasvord. weg. creditverstr. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand ..	" 10.782.729,66	" 10.654.737,01
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen Vord. op het Alg. Burg. Pensioenf. 1) ...	" 103.225.122,48	" 102.630.891,97
Vord. op andere Staatsbedrijven 1)	" 42.455.878,77	" 44.779.074,94
	" 9.892.415,75	" 10.515.192,85

Verplichtingen

Voorschot door De Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt Schatkistbiljetten in omloop	f 231.450.000,—	f 231.448.000,—
Schatkistpromessen in omloop	" 8.500.000,—	" 8.500.000,—
Zilverbons in omloop	" 1.090.451,50	" 1.089.816,—
Schuld op ult. Mei (resp. April) 1938 a/d. gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel. aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsbel. alsmede op die bel. en op de vermogensbelasting ..	" 6.906.101,76	" 8.543.773,97
Schuld aan Curaçao 1)	" 1.024.975,06	" 1.043.656,50
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1) ..	" 1.568.412,41	" 486.538,83
Id. a. h. Staatsbedr. der P.T. en T. 1) ..	" 215.313.285,98	" 220.795.064,84
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)	" 25.500.000,—	" 25.500.000,—
Id. aan diverse instellingen 1)	" 191.303.197,01	" 194.332.641,37

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen: 1)	11 Juni 1938	18 Juni 1938
Saldo Javasche Bank	f 403.000,—	f 126.000,—
Saldo b. d. Postchèque- en Girodienst	—	—
Verplichtingen:		
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell. Schatkistpromessen in omloop	" 7.376.000,—	" 2.798.000,—
Schatkistpromessen in omloop	" 16.500.000,—	" 16.500.000,—
Schatkistbiljetten in omloop	" 5.000.000,—	" 5.000.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds. Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank. Belegde kasmiddelen Zelfbesturen ...	" 1.114.000,—	" 1.114.000,—
Voorschot van de Javasche Bank ...	" 1.718.000,—	" 1.838.000,—
	" 545.000,—	" 545.000,—
	" 1.142.000,—	" 1.019.000,—

SURINAAMSCH E BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opschb. schulden	Discont.	Div. rekeningen 1)
14 Mei 1938 ..	880	1.096	576	552	1.190
7 " 1938 ..	879	1.200	613	548	1.181
29 April 1938 ..	877	1.239	510	555	1.186
23 " 1938 ..	878	1.051	551	557	1.170
16 " 1938 ..	880	1.077	610	560	1.166
1 Juli 1914 ..	645	1.100	560	735	396

1) Sluftp. der activa.

GROOTHANDELSPRIJZEN VAN BELANGRIJKE VOEDINGS- EN GENOT

1) Zie blz. 460 van E.-S. B. v. 15 Juni jl.	GERST 64½ kg Amer. No. 3)		MAIS Rotterdamm per 2000 kg.				ROGGE 74 kg Russische 1) loco Rotterdamm per 100 kg.		TARWE Rotterdamm per 100 kg.				BURMA RIJST Loonzeel per cwt. f.o.b. Rangoon/Bassein		BOTER per kg.		KAAS Edammer Alkmaar Fabr. kaas gang exp. per 50 kg.		EIEREN Gem. on Eiermijn Roermond p. 100 st.						
	„ loco Rotterdamm per 2000 kg.		Terminnoteer. op 1 of 2 mnd.		Amerik. Mixed No. 2)		f %		Terminnoteer. op 1 of 2 mnd.		Bahia Blanca 1) Locoprijs		Herl. Ned. Ct. Not.		Leeuwarder Comm. Noteering.		Heffing Crisis Zuivel-Centr.		f %		f %				
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
1927	237	110,2	171,50	89,3	176	87,1	12,475	102,5	13,825	110,1	14,75	109,3	6,83	104,5	11/3 1/4	2,03	98,4	f	f	43,30	95,0	f	7,96	99	
1928	228,50	106,2	208,50	108,6	226	111,9	13,15	108,1	12,575	100,1	13,475	99,9	6,43	98,4	10/7 3/4	2,11	102,3	k	—	48,05	105,4	7,99	99	99	
1929	179,75	83,6	196	102,1	204	101,0	10,875	89,4	11,275	89,8	12,25	90,8	6,34	97,0	10/6	2,05	99,4	—	—	45,40	99,6	8,11	99	99	
1930	111,75	52,0	118,50	61,7	136,75	67,7	6,225	51,2	8,275	65,9	9,675	71,7	5,09	77,9	8/5	1,66	80,5	—	—	38,45	84,4	6,72	83	83	
1931	107,25	49,9	78,25	40,8	84,50	41,8	4,55	37,4	4,65	37,0	5,55	41,1	3,09	47,3	5/6	1,34	64,9	—	—	31,30	68,7	5,35	66	66	
1932	100,75	46,8	72	—	37,5	77,25	4,625	38,0	4,70	37,4	5,225	38,7	2,59	39,6	5/11 1/2	0,94	45,6	—	—	22,70	49,8	4,14	51	51	
1933	70	—	32,5	60,75	31,6	68,50	3,55	29,3	3,75	29,9	5,025	37,2	1,84	28,2	4/5 1/2	0,61	29,6	0,96	0,96	20,20	44,3	3,71	46	46	
1934	75,75	35,2	64,75	33,7	70,75	35,0	3,325	27,3	3,25	25,9	3,675	27,3	1,74	26,6	4/7 3/4	0,45	21,8	—	—	18,70	41,0	3,45	43	43	
1935	68	—	31,6	56	—	29,2	61,25	30,3	3,075	25,3	3,875	30,9	4,125	30,6	5/8 1/2	0,49	23,7	0,99	0,99	14,85	32,6	3,20	39	39	
1936	86	—	40,0	74,50	38,8	74	—	36,6	4,275	35,1	5,75	45,8	6,275	46,5	5/7 1/2	0,58	28,1	0,885	0,885	17,55	38,5	3,50	43	43	
1937	137,75	64,0	105,75	55,1	111	—	55,0	8,95	73,6	8,025	63,9	8,925	66,2	2,70	41,3	6/—	0,78	37,9	0,67	19,75	43,3	3,96	49	49	
Maart 1937	133	—	61,8	104,25	54,3	106	—	52,5	9,025	74,2	8,725	69,5	9,15	67,8	5/9 1/4	0,68	33,0	0,80	0,80	18,825	47,1	3,86	48	48	
April	149,75	69,6	110,75	57,7	115	—	56,9	10	—	82,2	9,40	74,9	10	—	6/—	0,69	33,0	0,80	0,80	16,45	36,1	3,05	38	38	
Mei	144,50	67,2	107	—	55,7	110	—	54,5	10	—	82,2	71,1	9,725	72,1	5/10 1/2	0,71	34,5	0,725	0,725	17,325	38,0	2,89	36	36	
Juni	148,75	69,2	99	—	51,6	105	—	52,0	10,15	83,4	7,525	59,9	8,95	66,3	5/10 1/2	0,74	35,9	0,70	0,70	19,825	43,5	2,98	37	37	
Juli	149,25	69,4	108,25	56,4	111	—	55,0	9,85	81,0	8,575	68,3	9,975	73,9	2,68	41,0	5/11 1/2	0,77	37,4	0,68	20,15	44,2	3,74	46	46	
Aug.	136,50	63,5	105,50	55,5	112	—	55,4	9,30	76,4	7,825	62,3	9,225	68,4	2,86	43,8	6/4	0,78	37,9	0,64	21,50	47,2	3,84	47	47	
Sept.	129,50	60,2	107	—	57,7	122	—	60,4	9,225	75,8	7,55	60,1	8,525	63,2	2,96	45,3	6/7	0,85	41,3	0,525	21	—	46,1	58	58
Oct.	136,25	63,3	109	—	56,8	114,75	56,8	8,575	70,5	7,625	60,7	8,50	63,0	2,96	45,3	6/7 1/4	1	—	—	48,5	4,42	23	—	50,5	62
Nov.	133,50	62,1	106,25	55,3	116	—	57,4	7,225	59,4	7,10	56,5	6,02	53,2	2,53	38,7	5/7 1/2	0,96	46,6	0,46	22,20	48,7	4,99	62	62	
Dec.	130,25	60,6	110	—	57,3	120,75	59,8	7,30	60,0	7,05	56,1	8,025	59,5	2,43	37,2	5/5	0,84	40,8	0,60	20,80	45,6	5,24	65	65	
Jan. 1938	130	—	60,4	113,75	59,2	117,25	55,0	7,65	62,9	7,45	59,3	8,40	62,3	2,35	36,0	5/3	0,80	38,8	0,615	21,45	47,1	4,15	51	51	
Febr.	129,50	60,2	109,50	55,2	110,75	51,9	7,60	62,5	7,275	57,9	8,30	61,5	2,39	36,6	5/4	0,81	39,3	0,65	22,125	48,5	3,65	45	45		
Mrt.	121,50	56,5	104,50	54,4	109,75	51,5	7,10	58,4	6,775	53,9	7,70	57,1	2,36	36,1	5/3	0,81	39,3	0,56	21,70	47,6	2,80	34	34		
Apr.	116,75	54,3	107,50	56,0	117,75	55,2	6,65	54,7	6,55	52,1	7,35	54,5	2,42	37,1	5/5	0,87	42,2	0,475	19,60	43,0	2,90	36	36		
Mei	113,50	52,8	104,50	54,4	111	—	52,1	6,175	50,8	6,125	48,8	6,95	51,5	2,64	40,4	5/10 1/2	0,89	43,2	0,45	20	—	43,9	3,25	40	
31 Mei-8 Juni	109,50	50,9	100,25	52,2	103	—	48,3	5,70	46,8	5,525	44,0	6,50	48,2	2,65	40,6	5/11	0,81	39,3	0,50	19,75	43,3	3,35	41	41	
8-14 Juni 1938	103,50	48,1	102	—	53,1	103,50	48,6	5,30	43,6	6,10	48,6	6,95	51,5	2,69	41,2	6/—	0,80	38,8	0,50	19,75	43,3	3,20	39	39	
14-21	100,50	46,7	100	—	52,1	101	—	47,4	5,50	45,2	6,10	48,6	7,20	53,4	2,69	41,2	0,77	37,4	0,55	19	—	41,7	3,45	43	43

	JUTE „First Marks“ c.f. Londen per Eng. ton		KATOEN				AUSTRALISCHE WOL in olie gekamd; loco Bradford per lb.				JAPAN ZIJDE 13/14 Dernier wit Gr. D. te New York per lb.		RUBBER Stand. Ribbed Smoked Sheets loco Londen p. lb.												
	Herl. Ned. Ct. Not.		Midling Upland loco New York per lb.		Super Fine C. P. Oomra Liverpool per lb.		Crossbred Colonial Carded 50's Av.		Merino 64's Av.		Herl. Ned. Ct. Not.		Herl. Ned. Ct. Not.												
	f	%	cts.	%	cts.	%	cts.	%	cts.	%	cts.	%	cts.	%	cts.	%									
1927	442,38	103,4	36.10/1	43,8	93,1	17,60	36,7	102,5	7,27	133,8	96,8	26,50	244,9	104,8	48,50	13,55	105,8	5,44	93	140,2	18,54	100	100		
1928	445,89	104,2	36.16/11	49,8	105,8	20	—	37,9	105,5	7,51	153,8	111,2	30,50	259,7	111,1	51,50	12,60	98,4	5,07	54	81,4	10,75	99	99	
1929	395,49	92,4	32.14/3	47,6	101,1	19,10	33,2	92,4	6,59	127,2	92,0	25,25	196,5	84,1	39	—	12,28	95,9	4,93	52	78,4	10,25	99	99	
1930	257,97	60,3	21.6/9	33,6	71,4	13,50	19,7	54,8	3,92	81,9	59,2	16,25	134,8	57,7	26,75	8,50	66,4	3,42	30	45,2	5,8	99	99		
1931	192,15	44,0	17.1/7	21,1	44,8	8,50	20,1	55,9	4,28	60,9	44,0	13	—	109,0	46,6	23,25	5,97	46,6	2,40	15	22,6	3,12	99	99	
1932	146,86	34,3	16.18/1	15,9	33,8	6,40	19,5	54,3	5,39	42,5	30,7	11,75	79,7	34,1	22	—	3,87	30,2	1,56	12	18,1	3,3	99	99	
1933	128,63	30,1	15.12/2	17,4	37,0	8,70	16,8	46,8	4,91	48,9	35,4	14,25	96,9	41,5	28,25	3,21	25,1	1,61	11	16,6	3,2	99	99		
1934	115,85	27,1	15.9/9	18,3	38,9	12,30	13,6	37,8	4,37	51,4	37,2	16,50	95,8	41,0	30,75	1,92	15,0	1,29	19	28,6	6,2	99	99		
1935	134,52	31,4	18.11/8	17,6	37,4	11,90	17,7	49,3	5,87	42,2	30,5	14	—	84,5	36,2	28	—	2,41	18,8	16,3	18	27,1	6	99	99
1936	142,61	33,3	18.6/8	19,0	40,4	12,10	18,2	50,7	5,60	54,3	39,3	16,75	108,6	46,5	33,50	2,71	21,2	1,73	25	37,7	7,5	99	99		
1937	183,46	42,9	20.8/4	20,8	44,2	11,44	20,0	55,7	5,34	89,0	64,4	23,75	132,7	56,8	35,50	3,30	25,8	1,865	36	54,3	9,75	99	99		
Maart 1937	174,86	40,9	19.9/1	26,6	56,5	14,45	23,3	64,8	6,25	88,6	64,1	23,75	138,9	59,4	37,25	3,59	28,0	1,96	44	66,3	12	—	—	—	
April	189,96	44,4	21.3/3	26,0	55,2	14,35	23,1	64,3	6,16	96,5	69,8	25,75	144,9	62,0	38,75	3,56	27,8	1,95	44	66,3	11,62	—	—	—	
Mei	201,20	47,0	22.7/6	24,3	51,6	13,35	22,7	63,2	6,04	97,4	70,4	26	—	142,9	61,1	38,25	3,25	25,4	1,785	38	57,3	10,25	—	—	
Juni	186,90	43,7	20.16/7	22,9	48,6	12,60	22,3	62,1	5,96	95,6	69,1	25,50	140,2	60,0	37,50	3,28	25,6	1,805	36	54,3	9,62	—	—	—	
Juli	189,87	44,4	21.1/3	22,4	47,6	12,32	21,5	59,8	5,71	95,8	69,3	25,50	142,2	60,8	37,75	3,42	26,7	1,885	34	51,3	9,12	—	—	—	
Aug.	188,67	44,1	20.17/6	18,8	39,9	10,35	19,6	54,5	5,19	98,9	71,5	26,25	145,0	62,0	38,50	3,30	25,8	1,82	33	49,7	8,8	—	—	—	
Sept.	186,01	43,5	20.14/3	16,3	34,6	9	—	17,4	48,4	4,64	94,1	68,1	25,25	131,3	56,2	35	—	3,19	24,9	1,67	34	51,3	9	—	—
Oct.	188,16	44,0	20.19/8	15,2	32,3	8,42	15,5	43,1	4,15	83,6	60,5	22,50	117,7	50,4	31,50	3,02	23,6	1,67	30	45,2	8	—	—	—	
Nov.	185,91	43,4	20.12/10	14,4	30,6	7,99	15,2	42,3	4,04	74,5	54,0	20	—	103,9	44,5	27,75	2,86	22,3	1,585	27	40,7	7,12	—	—	—
Dec.	173,86	40,6	19.7/1	14,9	31,6	8,28	15,5	43,1	4,15	69,5	50,3	18,50	110,1	47,1	29,50										

	GE-SLACHTE RUNDEREN (versch) per 100 kg Rotterdam		GE-SLACHTE VARKENS (versch) per 100 kg Rotterdam		DEENSCH BACON middelgew. No. 1 Londen per cwt.			BEVROREN ARG. RUND-VLEESCH Londen per 8 lbs.			CACAO G.F. Accra per 50 kg c.i.f. Nederland			KOFFIE Loco R'dam/A'dam per 1/2 kg.				SUIKER Witte krist-suiker loco Rotterdam/A'dam per 100 kg.		THEE N.-Ind. thee-veiling A'dam Gem. Java- en Sumatrathee per 1/2 kg.		Indexcijfer voedings- en genot-middelen
	f	%	f	%	f	%	sh.	f	%	sh.	f	%	sh.	cts.	%	cts.	%	f	%	cts.	%	
1927	93	98.2	77.50	90.8	65.15	97.8	107.6	2.73	92.2	4/6	41.21	119.4	68/-	46.875	95.5	54.10	91.4	119.6	82.75	109.2	101.3	
1928	96.40	101.8	72.90	109.2	66.80	100.3	110.5	3.03	102.4	5/-	34.64	100.4	57/3	49.625	101.1	63.48	107.3	99.1	75.25	99.3	102.2	
1929	108	114.0	85.5	109.2	67.81	101.8	112/2	3.12	105.4	5/2	27.70	80.2	45/10	50.75	103.4	59.90	101.2	13	81.3	69.25	91.4	
1930	88	92.9	48	56.3	57.19	85.9	94/7	2.97	100.3	4/11	21.04	61.0	34/11	32	65.2	38.10	64.4	9.60	60.0	60.75	80.2	
1931	61	64.4	37.50	44.0	25.46	38.2	58/7	2.44	82.4	4/4	13.84	40.1	24/7	25	50.9	27.10	45.8	8	50.0	42.50	56.1	
1932	52	54.9	49.50	58.0	30.74	46.2	74/7	1.54	52.0	3/9	11.77	34.1	27/1	24	48.9	30.04	50.8	6.325	39.6	28.25	37.3	
1933	61.50	64.9	46.65	54.7	32.94	49.5	88/1	1.42	48.0	3/9 1/2	8.15	23.6	22/7	21.10	43.0	22.83	38.6	5.325	34.5	32.75	43.2	
1934	48.125	50.8	51.625	60.5	32	48.1	88/5	1.49	40.2	3/3 1/2	8.15	23.6	22/6	14.10	28.7	15.21	25.7	3.85	24.1	34.50	45.5	
1935	53.425	56.4	48.60	57.0	36.37	54.6	93/6	1.48	50.0	3/9 1/2	12.05	34.9	30/4	13.625	27.8	16.875	28.5	4.025	25.2	40.0	52.8	
1936	71.275	75.3	65.85	72.5	42.27	63.5	94/1	1.90	64.2	4/3	17.35	50.3	38/8	16.625	33.9	22.375	37.8	6.225	38.9	53.50	70.6	
1937																						
Maart 1937	66.15	69.9	54.825	64.3	39.83	59.8	89/2	1.67	56.4	3/8 1/4	23	66.7	51/6	18	36.7	23.80	40.2	6.10	38.1	55	72.6	
April	71	75.0	56.25	65.9	42.32	63.6	94/3	1.72	58.1	3/10	20.83	60.3	46/5	17.875	36.4	23.375	39.5	6.125	38.3	54.25	71.6	
Mei	73.325	77.4	56.75	66.5	42.71	64.1	95/-	1.90	64.2	4/28 1/4	17.30	51.0	38/6	17.50	35.7	23	38.9	6.075	38.0	55	72.6	
Juni	80.25	84.7	55.75	65.3	39.87	59.9	88/10	2.04	68.9	4/6 1/2	15.66	45.4	34/11	17.50	35.7	23	38.9	6.525	40.8	50.50	66.7	
Juli	78.45	82.2	60.85	71.3	42.63	64.0	94/6	1.97	66.6	4/4 1/2	16.46	47.0	36/6	17.50	35.7	23	38.9	6.575	41.1	50.50	72.6	
Aug.	77.875	82.8	67.875	79.6	46.33	69.6	102/6	2.13	72.0	4/8 1/2	17.61	51.0	39/-	17	34.6	23	38.9	6.50	40.6	54.75	72.3	
Sept.	72.425	76.5	69.20	81.1	46.17	69.3	102/10	1.96	66.2	4/4 1/2	15.97	46.3	35/7	16.75	34.1	23	38.9	6.325	39.6	56	73.9	
Oct.	69.975	73.7	70.20	82.3	43.70	65.6	97/6	1.91	64.5	4/3	12.55	36.4	28/-	15.75	32.1	22.875	38.7	6.40	40.0	55.25	72.9	
Nov.	68.175	72.0	72.375	84.8	40.77	61.2	90/6	1.95	65.9	4/4	12.18	35.3	27/1	13.50	27.5	20	33.8	6.425	40.2	53.75	71.0	
Dec.	68.95	72.8	72.15	84.6	43.23	64.9	96/2	1.92	64.9	4/3 1/2	11.07	32.1	24/8	13	26.5	17.25	29.2	6.40	40.0	47.75	63.0	
Jan. 1938	70.825	74.8	70.375	82.5	43.54	65.4	97/-	1.96	66.2	4/4 1/2	12.18	35.3	27/2	13	26.5	16.10	27.2	6.175	38.6	51.25	67.7	
Febr.	70.25	74.2	68.75	80.6	43.95	66.0	98/-	2.08	70.3	4/7 1/2	12.44	36.0	27/9	13	26.5	16	27.0	5.40	33.8	50.25	66.3	
Mrt.	69.15	73.0	66.375	77.8	45.87	68.9	102/2	1.90	64.2	4/3	13.30	38.5	29/8	13	26.5	15.50	26.2	5.05	31.6	52.25	69.0	
Apr.	70.35	74.3	64.40	75.5	47.29	71.0	105/6	1.88	63.5	4/2	11.68	33.8	26/1	13	26.5	15	25.4	4.65	29.1	53.50	70.6	
Mei	71.50	75.5	62	72.7	46.22	69.4	103/-	1.92	64.9	4/3 1/2	8.64	25.0	19/3	12.50	25.5	14	23.7	4.70	29.4	53	70.0	
Mei-8 Juni	72	76.0	61.50	72.1	43.95	66.0	98/-	2.02	68.2	4/6	7.73	22.4	17/3	12.50	25.5	14	23.7	4.625	28.9	51.50	68.0	
8-14 Juni '38	70	73.9	60	70.3	43.95	66.0	98/-	1.90	64.2	4/3	8.29	24.0	18/6	12.50	25.5	14	23.7	4.75	29.7	51.50	68.0	
1-21	70	73.9	59.25	69.5	43.90	65.9	98/-	2.02	68.2	4/6	8.29	24.0	18/6	12.50	25.5	14	23.7	4.75	29.7	49.50	65.3	

	GRENHOUT Zweeds ongesort. 2 1/2 x 7 per standaard ex opslag. Londen		VURENHOUT basis 7" f.o.b. Zweden/Finl. per standaard van 4.672 M³		KOE-HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pond Veiling te Amsterdam		COPRA Ned.-Ind. f. m. s. per 100 kg Amsterdam		GRONDNOTEN Gepelde Coromandel, per longton c.i.f. Londen		LIJNZAAD La Plata loco Rotterdam (per 1000 kg.)		GOUDE cash Londen per ounce fine		Indexcijfer agrarische grondstoffen	Algemeen indexcijfer	Indexcijfer Indische uitvoer-producten			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%						
1927	230.28	100.1	19.1	160.50	105.1	40.43	100.9	32.625	106.5	266.03	106.4	21.18/11	185	95.0	51.50	100.1	85/-	105.3	104.4	124.1
1928	229.90	100.0	19.1	151.50	99.2	47.58	118.7	31.875	104.1	254.10	101.6	21.1	185.25	95.1	51.45	100.0	85/-	102.0	100.2	94.6
1929	229.71	99.9	19.1	146	95.6	32.25	80.5	27.375	89.4	230.16	92.0	19.1	214	109.9	51.40	99.9	85/-	92.7	95.4	84.5
1930	218.43	95.0	18.1/2	141.50	92.7	25.36	63.3	22.625	73.9	175.55	70.2	14.10/4	181.75	93.3	51.40	99.9	85/-	69.6	75.1	60.0
1931	187.88	81.7	16.14/-	110.75	72.5	18.65	46.5	15.375	50.2	136.69	54.7	12.2/11	95.50	49.0	52	101.1	92/5	47.6	54.6	44.7
1932	136.14	59.2	15.13/4	69	45.2	11.15	27.8	13	42.4	130.52	52.2	15.1/4	70	35.9	51.25	99.6	118/-	35.1	43.0	38.4
1933	136.48	59.3	16.11/2	73.50	48.1	13.26	33.1	9.30	30.4	90.39	36.1	10.19/4	75.50	38.8	51.35	99.8	124/7	37.1	39.0	34.5
1934	134.02	58.3	17.18/4	76.50	50.1	12.07	30.1	6.90	22.5	71.90	28.7	9.12/3	72.75	37.3	51.50	100.1	137/8	31.6	37.3	36.5
1935	127.91	55.6	17.13/4	59.50	39.0	12.54	31.3	9.15	29.9	104.26	41.7	14.8/-	67.25	34.5	51.50	100.1	142/2	32.2	37.0	34.8
1936	139.98	60.9	17.19/10	78.25	51.3	15.40	38.4	11.90	38.9	113.49	45.4	14.11/9	85	43.6	54.60	106.1	140/4	39.0	42.2	40.7
1937	205.35	89.3	22.17/2	132.25	86.6	23.35	58.2	15.225	49.7	127.81	51.1	14.4/8	110.50	56.8	63.20	122.6	140/9	53.4	57.8	58.3
Maart 1937	201.84	87.8	22.12/-	135	88.4	25	62.4	18.05	58.9	137.54	55.0	15.8/-	106.75	54.8	63.60	123.6	142/4	57.5	61.5	64.8
April	208.79	90.8	23.5/-	135	88.4	28.50	71.1	16.875	55.1	138.95	55.6	15.9/8	114.50	58.8	63.45	123.3	141/5	59.3	60.4	63.6
Mei	211.29	91.9	23.10/-	137	89.7	26.25	65.5	14.95	48.8	127.60	51.0	14.4/-	112.50	57.8	63.15	122.7	140/8	56.7	60.2	58.2
Juni	211.01	91.8	23.10/-	137.50	90.1	24.25	60.5	14.325	46.8	130.85	52.3	14.11/7	110.50	56.7	63.10	122.6	140/7 1/2	54.8	59.0	56.1
Juli	212	92.2	23.10/-	136.25	89.5	24	59.9	14.525	47.4	137.65	55.0	15.5/4	113	58.1	63.15	122.7	140/-	55.2	60.2	56.3
Aug.	212.40	92.4	23.10/-	135	88.4	25	62.4	13.95	45.6	126.66	50.6	14.1/6	115	59.1	63.05	122.5	139/7	53.7	59.2	55.3
Sept.	211.08	91.8	23.10/-	135	88.4	25	62.4	13.15	42.9	120.84	48.3	13.9/1	115.25	59.2	63.05	122.5	140/4	52.4	57.9	55.3
Oct.	210.65	91.6	23.10/-	135	88.4	23	57.4	13.50	44.1	121.70	48.7	13.11/7	116.75	59.9	63	122.4	140/6 1/2	50.4	56.1	51.2
Nov.	209.46	91.1	23.5/-	132.50	86.8	18	44.9	12.50	40.8	109.57	43.8	12.3/3	110.50	56.7	63.10	122.6	140/1 1/2	47.7	53.2	46.7
Dec.	206.69	89.9	23.1/-	125	81.9	17	42.4	12.375	40.4	105.31	42.1	11.14/5	109.75	56.3	62.85	122.2	139/10	44.9	51.8	46.3
Jan. 1938	203.65	88.6	22.13/9	123	80.6	19	47.4	11.875	38.8	99.85	39.9	11.2/6	109.75	56.3	62.65	121.8	139/7	44.4	51.9	44.7
Febr.	199.56	86.8	22.5/-	122.50	80.2	17	42.4	10.95	35.8	95.86	38.3	10.13/9	108	55.5	62.70	121.9	139/9 1/2	43.4	51.0	44.3
Mrt.	197.49	85.9	22.1/-	116.25	76.1	15	37.4	10.975	35.8	92.92	37.2	10.7/2	106.25	54.6	62.75	122.0	139/11	41.8	49.9	43.2
Apr.	197.23	85.8	22.1/-	110	72.0	14.50	36.2	10.625	34.7	90.22	36.1	10.1/3	101.75	52.3	62.65	121.8	139/9	40.0	48.9	40.5
Mei	195.17	84.9	21.15/-	105.50	69.1	14.50	36.2	10.425	34.0	91.54	36.6	10.4/-	98.50	50.6	62.85	122.2	140/- 1/2	39.4	47.8	39.2
Mei-8 Juni	192.83	83.8	21.10/-	102.50	67.1	14.50	36.2	9.75	31.8	90.76	36.3	10.2/6	92.50	47.5	63					

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 20 Juni 1938

		Activa.		
Binnenl. Wis-	Hfdbk. f	7.955.369,80		
sels, Prom.,	Bijbnk. "	67.612,49		
enz. in disc.	Ag.sch. "	431.488,94	f	8.454.471,23
Papier o. h. Buitenl. in disconto				
Idem eigen portef.	f	5.400.000,—		
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.				5.400.000,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	Hfdbk. f	302.058.789,40 ¹⁾		
	Bijbnk. "	4.491.990,65		
	Ag.sch. "	21.884.024,30		
	f	328.434.804,35		
Op Effecten enz.	f	327.009.896,08 ¹⁾		
Op Goederen en Ceel.		1.424.908,27		328.434.804,35 ¹⁾
Voorschotten a. h. Rijk				
Munt, Goud	f	112.887.535,—		
Muntmat., Goud		1.368.332.910,83		
	f	1.481.220.445,83		
Munt, Zilver, enz.		21.147.057,54		
Muntmat., Zilver.				1.502.367.503,37 ²⁾
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds				43.568.723,10
Gebouwen en Meub. der Bank				4.580.000,—
Diverse rekeningen				7.475.195,84
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221)				8.905.871,61
	f	1.909.186.569,50		

		Passiva.		
Kapitaal	f	20.000.000,—		
Reservefonds		4.860.787,51		
Bijzondere reserve		7.102.179,67		
Pensioenfonds		11.876.596,85		
Bankbiljetten in omloop		905.521.235,—		
Bankassigatiën in omloop		14.119,01		
Rek.-Cour. { Het Rijk	f	152.569.569,74		
saldo's: { Anderen		806.886.247,04		959.455.816,78
Diverse rekeningen				355.834,68
	f	1.909.186.569,50		
Beschikbaar metaalsaldo	f	756.323.207,23		
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is				1.890.808.020,—
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de Bank ondergebracht				

¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) f 65.883.125,—
²⁾ Waarvan in het buitenland " 120.086.920,37

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
20 Juni '38	112888	1.368.333	905.521	959.460	756.323	80
13 " '38	112938	1.368.288	916.789	948.851	755.316	80
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ¹⁾
13 " 1938	8.501	—	329.952	5.400	7.337
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

¹⁾ Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikb. metaal-saldo
11 " '38 ²⁾	136.040		190.320	59.930	35.940
14 Mei 1938	116.574	18.647	189.237	62.742	34.430
7 " 1938	116.574	20.140	190.951	62.647	35.275
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels, buiten N.-Ind. betaal.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
11 " '38 ²⁾	2.490	75.400	50.940	54	
14 Mei 1938	1.678	13.775	50.062	54.241	54
7 " 1938	1.648	13.748	50.311	52.901	54
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal.	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities Disc. and Advances	Securities
15 Juni 1938	327.268	485.737	40.673	5.681	20.093
8 " 1938	327.266	490.721	35.689	7.938	20.167
22 Juli 1914	40.164		29.317		33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
			Bankers	Other Accounts		
15 Juni '38	114.401	11.556	109.062	43.246	41.529	25,3
8 " '38	111.421	11.732	111.110	35.425	36.545	23,0
22 Juli '14	11.005	14.736		42.185	29.297	52

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wis-sels.	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
9 Juni '38	55.808	418	19	8.667	777	4.359	3.200
2 " '38	55.808	417	20	8.407	778	3.895	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort. k.	Particulieren
9 Juni '38	5.575	2.767	100.235	868	2.596	15.467
2 " '38	5.575	2.960	101.078	464	2.563	14.320
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

¹⁾ Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken ¹⁾	Devezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
15 Juni 1938	70,8	20,3	5,7	5.382,9	64,7
7 " 1938	70,8	20,3	5,6	5.765,9	54,3
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa ²⁾	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
15 Juni 1938	545,2	1.170,1	5.845,0	1.009,9	252,2
7 " 1938	544,6	1.269,6	6.145,1	1.110,4	244,7
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0

¹⁾ Onbelast. ²⁾ w.o. Rentenbankscheine 15, 7 Juni, resp. 23, 18 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË (in Belga's).

Data 1938	Goud		Buitenlandse devezen en goudwaarden	Binnen- en buitenlandse wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheids-jondsen	Circulatie	Rekg. Crt.	
	Munt en metaal	Munt en diversen							Schatkist	Partic.
16/6 . . .	2.777	53	742	464	74	150	228	4.109	15	279
9/6 . . .	2.737	51	742	490	94	150	228	4.141	11	254

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad		„Other cash“ ²⁾	Wissels	
	Totaal bedrag	Goud-certifi-caten ¹⁾		In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
8 Juni '38	10.647,0	10.637,4	397,8	8,6	0,5
1 " '38	10.647,1	10.638,9	389,4	8,4	0,5

Data	Belegd in U.S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circu-latie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ³⁾	Algem. Dek-kings-perc. ⁴⁾
8 Juni '38	2.564,0	4.135,8	9.251,4	133,6	82,5	—
1 " '38	2.564,0	4.157,2	9.230,8	133,6	82,4	—

¹⁾ Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de § op 31 Jan. '34 van 100 op 59,06 cents werd gedevalueerd.

²⁾ „Other Cash“ does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

³⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ⁴⁾ Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal leening.	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
1 Juni '38	1	8.334	12.202	6.252	26.485	5.216
25 Mei '38	3	8.345	12.252	6.230	26.457	5.212

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of England zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de betreffende valuta.